

minna

1/2011

Feministisen
journalismin
ykkösnaiset

SUOMALAINEN NAISLIITTO RY

tässä Minnassa

- 3 Puheenjohtajan terveiset, *Maija Kauppinen*
4 Anne Moilanen ja Tulva, *Maija Kauppinen*
6 Sukellus Lucinan maailmaan, *Maija Kauppinen*
7 Arveluttava feminismi, *Maija Kauppinen*
8 Feminismi ei kiinnosta nuoria naisia, *Kirsti Ojala*
9 Päivi Istala on valtakunnan feministi, *Maija Kauppinen*
12 Feminismin mittavat saavutukset, *Maija Kauppinen*
14 Yhdistys 9 oli aikaansa edellä, *Marja-Leena Jaakkola*
17 Vanhemmuuden valo, *Maija Kauppinen*
18 Talo täynnä naiseutta, *Maija Kauppinen*
22 Sirkka Nukarin 90 vuotta, *Maija Kauppinen*
24 Pelon vastavoima on sivistys, *Maija Kauppinen*
26 Kaikki väkivalta on väärin, *Raija Lummi*
28 Kun tasa-arvo unohtuu, *Soilikki Suoranta*
29 Muistiyhdistys arjen tukena, *Anita Lyyra*
30 Sinfoninen perinnepäivä, *Maija Kauppinen*
31 Trautwein ja virittäjä, *Marja-Leena Jaakkola*
32 Vaasan ystäväpiiri voimaannuttaa, *Soilikki Suoranta*
33 Kirjaviisaat, *Marja-Leena Jaakkola, Satu Postpisch, Eila Salminen ja Maija Kauppinen*
36 Tilkkuja
38 Naisliiton hallitus ja osastojen puheenjohtajat
39 Tornion kaupungin tervehdys, *Raimo Ronkainen*
40 Kympin naiset Tornionlaaksossa ja maailmalla

Kannen kuva: *Maija Kauppinen*

Takakannen kuva: *Henri Nordberg*

Sivu 8

Sivut 9–11

Sivu 12–13

Sivut 18–21

Päätoimittaja: Maija Kauppinen

Kirjoittajat ja kuvaajat: Jatta Bucht, Marja-Leena Jaakkola, Majjaliisa Kaistila, Maija Kauppinen, Sakari Kiuru, Raija Lummi, Anita Lyyra, Henri Nordberg, Kirsti Ojala, Satu Postpischl, Raimo Ronkainen, Eila Salminen, Soilikki Suoranta, Merja Talkamo, Marja-Riitta Tervahauta,

Toimitusneuvosto: Elina Alatalo, Lahti; Kirsti Pohjonen, Helsinki; Anita Lyyra, Jyväskylä; Kirsti Ojala, Oulu; Maila Perälähti, Hämeenlinna; Soilikki Suoranta, Vaasa ja Marja-Riitta Tervahauta, Ala-Tornio.

Julkaisija: Suomalainen Naisliitto ry, Aurorankatu 17 A 11, 00100 Helsinki, 0440-699 277, naisliitto@kolumbus.fi

Toimitus: Maija Kauppinen, Arvi Kariston katu 15 as. 12, 13100 Hämeenlinna, maijaesko@kotiportti.fi

Graafinen suunnittelu: Marja Kivelä

Paino: Multiprint, Vantaa 2011 • ISSN 0358-8203

Seuraava Minna ilmestyy joulukuussa 2011.

En ole feministi, mutta

Kun Suomalaisen Naisliiton ohjelmatyöryhmä alkoi suunnitella kevään Minna Canth -seminaria, joku heitti huolettomasti, että olisi mukava kuulla, mitä kaikkia feminismisuuntia löytyy ja mikä niiden päämäärä on. Viher-, sosialistiset ja ekofeministit vielä jotenkin hahmottaa, mutta mitä ovat anarkofeministit. Entä antifeministit? Profeministit? Queer-feministit? Kun kukaan meistä ei osannut vastata ilmaan heitettyihin termeihin, päätimme ottaa selvää. Eli järjestää tänä vuonna MC-seminaarin, jossa feministisot kertovat, mitä feminismi on ollut, on ja tarvitaanko sitä nykyään.

Emmepä tienneet sohaisevamme muurahaispesään.

Taitaa tulla viherfeministiseminaari, epäili pääkaupunkiseudulla asuva naisliittolainen. Minua ei kiinnosta feminismi enää, kohautti olkapäivään toinen. Ja kolmas epäili, että aihe karsii seminaarin osallistujamäärä. Toki kannustaviakin kommentteja tuli. Muun muassa Naisjärjestöjen Keskusliiton pääsihteeri Leena Ruusuvoori totesi ihailevansa, että joku uskaltaa järjestää feminismiseminaarin.

Epäilyksistä huolimatta seminaari järjestettiin. Eikä turhaan, sillä sali täyttyi aktiivisista, feminismistä ja naisasiasta kiinnostuneista naisista. Myös palaute on ollut yllättävän posi-

tiivista. Parhaimmin seminaarin ilmapiiriin tiivistä tutkija Maritta Pohls, jonka mielestä tilaisuudesta jäi tunne, joka kertoo Suomalaisessa Naisliitossa olevan tosi hyvä henki. Jokaisella on tilaa olla oma itsensä. Kaikissa yhdistyksissä ei ole näin.

Myös eduskuntavaalit kirjoittivat mielipiteitä feminismistä. Oitis tulosten jälkeen muun muassa keskustelupalsta Suomi24 otsikoi nettijuttunsa Vaalitappio feministeille, ja iloitsi, että vaaleissa suomalainen miesliike näytti ensi kertaa kunnolla voimansa. Valkoiset, lihaa syövät heteromiehet kertoivat olevansa kyllästyneitä monta vuosikymmentä jatkuneeseen viherfeministiseen painostukseen. Arvokonservatiivisen ryhtiliikkeen feminististä politiikkaa ja arvoja vastaan väitettiin nousseen koko maan laajuiseksi. Puheenvuoro huipentui kommenttiin, että nyt feministejä tosissaan pelottaa.

En usko, että feministejä moinen uho pelottaa. Kuten

ei pelottanut sata vuotta sitenkään, kun naisasialiikkeen pioneerit miesten pilkasta piittaamatta ajoivat naisille heille kuuluvia oikeuksia.

Näihin rohkeisiin naisiin kuului Tekla Hultin, Suomalaisen Naisliiton ensimmäinen puheenjohtaja. Nainen, jolle olemme yrittäneet saada Helsingin kaupungista nimikkokatua. Viimeiseen nimistöimikunnalle lähettämämme kirjeeseen saimme lupauksen, että sopivaa paikkaa haetaan.

Lupauskirjeen mukana tuli Kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu Kaupungin nimet. Sitä selatessani huomasin Tapaninvainiossa olevan Papukaija Zagulan polun. Zagula oli lemmikkipapukaija, joka osasi viheltää, laulaa, kiroilla ja komentaa kartanon koiraa. Taitojensa ansiosta se on saanut nimikkopolun. Sääli, ettei Tekla Hultin hallinnut – ainakaan tiettävästi – moisia taitoja. Hän oli vain ensimmäinen suomenkielinen naisylioppilas ja naispuolinen filosofian tohtori, ensimmäinen naisammattitoimittaja, ensimmäisiä kansanedustajiamme ja muutaman naisjärjestön perustaja ja puheenjohtaja. Nainen, joka uskalletuaan kirjoittaa brittilehteen venäläistämistöimistä menetti puoleksi vuodeksi virkansa ja paikkansa.

*Virkistävää kesää
Maija Kauppinen*

ANNE KÄVI KYLÄSSÄ

**Naistoimittajien juhla-
vuoden stipendiaatti.
Vuoden freelance-journa-
listi. Vuoden kainuulainen
puhujana. Kulttuurilehtien
laatupalkinnon saaneen
lehden päätoimittaja.**

Harva nuori naistoimittaja on yhtä palkittu kuin **Anne Moilanen**, 34, eikä kovin monen päätoimittama lehti on saanut kulttuurilehtien laatupalkintoa **Tulvan** tavoin kahta kertaa. Kun Anne muistetaan myös tv:n Jälkiviisaista ja Pressiklubista ja varsinkin provokatiivisesta radion keskusteluohjelmasta **Tulta** munille, Naisliiton Helsingin Osastossa heräsi uteliaisuus nähdä hänet livenä. Niinpä se kutsui sisarjärjestö Naisasialiitto Unionin julkaisun **Tulvan** päätoimittajan Aurorankadulle kylään kertomaan itsestään ja lehdestään.

(Suluissa voi todeta, että oli aikakin. Edellisestä unionivierailusta lienee pian puoli vuosisataa.)

Itsenäinen mielipidelehti

Ensimmäiseksi Anne Moilanen oikaisee luulon, että **Tulva** olisi Naisliiton Minnan tavoin jäsenjärjestölehti.

”**Tulva** ja Naisasialiitto Unioni eivät ole sama asia. Vaikka Unioni kustantaa **Tulvaa**, lehden kannanotot ja linjat ovat sen omia. Lehti on

Kaksi energistä naistietouden edistäjää kahdelta vuosisadalta: Tulvan Anne Moilanen (vas.) ja Naisten Äänen Maikki Friberg.

journalistisesti itsenäinen. Minä päätän, mitä **Tulvassa** julkaitaan.”

Ja **Tulvan** saamasta huomiosta päätellen päätökset ovat olleet hyviä.

Kun Anne otti **Tulvan** päätoimittajuuden vuonna 2008 vastaan, lehti oli ilmestynyt kuusi vuotta. Se oli aluksi samoin ajattelevan kaveriporukan lehti, mutta muuttui pian aikakauslehdiksi. Nykyään **Tulva** ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Painos on 3 000 kappaletta, joista jäsenille postitetaan 2 000. Loput menevät tilaajille, muun muassa kirjastoille, ja irtotonumeromyyntiin.

Lehden sisällöstä Anne kertoo, että se käsittelee yhteiskunnallisia ilmiöitä, politiikkaa, kulttuuria ja viihdettä feministisestä näkökulmasta. ”Lehti on aidosti vapaa ja kriittinen, eikä mikään aihe ole liian pieni feministisesti käsiteltäväksi.”

Eikä liioin liian suuri. Esimerkiksi viimeisimmässä **Tulvassa** paljastetaan perussuomalaisen tasa-arvopolitiikka, kerrotaan kansainvälisestä naisten ympärileikkauspäivästä ja esitellään aktivistinen, joka ajaa vammaisten oikeuksia.

Ajankohtaisilla jutuillaan **Tulva** herättää keskustelua ja

94 vuotta sitten *Naisten Äänen* kansi oli täynnä ilmoituksia, nykyisten sanomalehtien tavoin. Viime vuoden lopussa ilmestyneessä *Tulvassa* kysyttiin 11 naisministeriltä, mitä he ovat saaneet hallituskaudellaan aikaan.

vahvistaa asemaansa maan ainoana feministilehtenä.

Talous suurin huoli

Tulvaa tekee pieni mutta sitäkin innostuneempi freelancereiden joukko. Vakituisia toimittajia on vain päätoimittaja – ja hänen osa-aikainen. AD eli visuaalisen ilmeen suunnittelija on free, samoin kirjoittajat, kuvittajat ja piirtäjät, joita on useita kymmeniä.

”Taitavia ja kunnianhimoisia”, Anne toteaa avustajistaan.

Yhteen hiileen puhaltamista lisää toimittajakoulutus, jonka lehti järjestää kerran vuodessa. Se on tärkeää paitsi ammatilliseksi myös siksi, että feministisiä journalisteja on Suomessa vähän.

”Virpi Salmi, Elina Hirvonen, Elina Kervinen...”, Anne luettelee. ”Ja tietysti Päivi Istantala, uranuurtaja ja rohkea toimittaja.”

Ilmestymisensä *Tulva* rahoittaa tilaus- ja ilmoitustuloilla. Lisäksi se saa valtionapuna kulttuurilehtien tukea. Tästä huolimatta lehden talous on ollut tiukilla.

”Talous onkin suurin haaste, ja on ollut koko sen ajan, min-

kä olen ollut päätoimittajana”, Anne huokaa. Niinpä viime vuoden lopulla saatu kulttuurilehtien laatupalkinto, 10 000 euroa, tuli tosi tarpeeseen.

”Tosin kulttuuriministeri **Stefan Wallin** palkintoa antaessaan muistutti, ettei kokosummaa saa käyttää painolas-kun maksamiseen, vaan nyt piti vähän juhuhiakin.”

Sanavalmis kainuulainen

Esikuvakseen Anne Moilanen mainitsee Minna Canthin eikä – kuten olisin luullut – Maikki Fribergiä, joka oli viime vuosisadan alun Anne Moilanen. Maikki kuului Naisliiton lisäksi Unioniin ja toimitti näiden yhteistä lehteä, *Naisten Ääntä*. Lehti uutisoi ajan tapahtumia, joihin otti vahvasti kantaa, ja esitteli aikansa naisasianaisia, feministejä.

Yhteistä Maikki Fribergille ja Anne Moilaselle on myös Tampere. Maikki asui siellä osan lapsuuttaan, Anne opiskeluvuotensa. Erojakin on. Maikki polveutuu satakuntalaisesta virkamies-pappissuvusta, Annen Suomussalmella asuvat vanhemmat ovat keskiluokkaa: äiti on perushoitaja, isä keinosie-

mentäjä. Maikki opiskeli Helsingissä ja väitteli Pohjoismaiden kansanopistoista filosofian tohtoriksi Bernin yliopistossa. Anne luki Tampereen yliopistossa teatteria ja draamaa, sivuaineena naistutkimusta, ja valmistui vuonna 2004 filosofian maisteriksi. Maikki oli sinkku, Anne on naimisissa ja hänellä on kaksi lasta.

Helsinkiin tultuaan Anne Moilanen on työskennellyt toimittajana. Ensin pätkätyöläisenä muun muassa Helsingin Sanomissa, *Iltalehdessä*, *Imagessa*, *Annassa* ja *Vauvassa*, nykyään päätoimittaja-freelancerina. Hän kirjoittaa *Tulvan* päätoimittamisen ohella kolumneja sanoma- ja aikakauslehtiin, käy puhumassa seminaareissa ja osallistuu keskusteluihin. Hän on sanavalmis ja puhujana palkittukin.

Myös Maikki Friberg oli kysytty puhuja – ja pukeutuja, jonka eleganssia ihailtiin. Eikä Anne kirkkaassa huulipunas- saan jää kakkoseksi. •

Anne Moilanen: ”Haluan olla onnellinen feministi, joka levittää ilosanomaa: feminismi tarjoaa voimaannuttavaa tajuamista ja uusin silmin näkemistä.” (Lainaus City-lehdestä 2008)

Sukellus Lucinan maailmaan

Huhtikuussa Helsingin naisliittolaisilla oli harvinainen tilaisuus kuulla miestä, joka oli tavannut Lucina Hagmanin. Eli professori Aarne Laurilaa.

”Tehkää hyvin ja lähettäkään minulle eräs vihreäruntuinen villalankainen kaulakappa. Sillä on musta samettinen pikkukaulus ja luulen sen mennessäni olleen siinä uudessa nurkkakaapissa, joka on minun makuuhuoneessani. Se on puolipitkä, tummanlainen, luultavasti olette joskus nähnyt sen harteillani. Samassa paketissa pyytäisin teitä lähettämään neiti v. Schantzin valkoisen alusliivin, joka oli pesussa silloin kun lähdimme. Sopii neuloa tavarat johonkin kyökkihantuukiin tai paksuun paperiin, nimilappu kaikessa tapauksessa paperiin.”

Näin ohjeisti Lucina Hagman koulunsa vahtimestaria Antti Kilpistä heinäkuussa 1903. Eikä se ollut ainoa kirje, joka lähti kesäisin Turun Siinalasta Helsingin Kruununhakaan, jossa sijaitsi Uusi yhteiskoulu. Edellisenä vuonna Antti Kilpinen oli muuttanut vaimonsa Fannyn ja kolmevuotiaan tyttärensä Annan kanssa Kirkkokatu 12:n kivijalkahuoneistoon. Vahtimestaruuksesi kesti paria lyhyttä taukoa lukuun ottamatta Antin kuolemaan, vuoteen 1930 saakka.

”Lucina Hagman oli ilmi selvästi tyytyväinen vahtimestariinsa – ja tämä työnantajaansa”, professori Aarne Laurila totesi Helsingin osaston jäsenillassa. Työsuhteen ohella heillä oli paljon muutakin yhteistä: molemmat olivat innokkaita

Aarne Laurila tapasi Lucina Hagmanin 1930-luvun lopussa. ”Kun äitini kertoi, että olin menossa syksyllä oppikouluun, hän kysyi, mihin kouluun. Vastaukseni tyydytti tuolloin jo ikästä pedagogia, joka totesi, että Oulunkylä on hyvä koulu.”

raittiusihmisiä. Lucina kunnioitti myös sitä, että vahtimestari opiskeli iltaisin, että tämä jaksoi vuodesta toiseen käydä kansanopistokursseja.

”Haluaisinpa nähdä ne, jotka nykyään lauantai-iltana kello kymmenen keskustelevat työväen asunto-oloista”, Aarne Laurila, Kansanvalistusseuraa vuosikymmenet johtanut mies naurahi.

Lucina Hagmanin ja Antti Kilpisen työsuhteesta Aarne Laurila myös kertoo pari vuotta sitten ilmestyneessä kirjassaan *Kasvoi kaupunki ympärillämme – Kolmen sukupolven Helsinki*. Se alkaa nuoren miehen, Antti Kilpisen tulosta 1880-luvulla Helsinkiin, jatkuu tämän tyttären Annan elämän kuvauksena ja päättyy kirjoittajan vaiheisiin sodanjälkeisessä Helsingissä. Henkilöhistorian ja tapojen

kuvauksen ohella kirja kertoo Helsingin kehityksestä yli sadan vuoden aikana. Lukija voi seurata Kruununhaan nykyai-kaistumista, pistäytyä Malmilla ja ihailla Käpylän puutaloilyliä, surra venäläisten pommitamaa Bulevardin ja Albertinkadun kulmassa ollutta upeaa rakennusta, ihmetellä lähiöiden komeita talorivistöjä ja yhtyä kirjoittajan iloon, kun moottoritie Koskelan ja Munkkivuoren välille jäi vain suunnitelmaksi.

Kirjassa on myös kuva Lucina Hagmanin ja Johan Anders Kilpisen valtakunnasta. Kivinen koulutalo oli Gunnar Stenmanin suunnittelema, puurakennuksessa asuivat Lucina palvelijoineen ja vahtimestari perheineen. Nykyään paikalla on sisäministeriö.

Aarne Laurila kertoo, että kirjan kirjoittamiseen hänellä on ollut perhehistorialliset syyt: ”Antti Kilpinen oli äitini isä, Anna Laurila taas äitini. Isoisä lähti 13-vuotiaana Lusista Helsinkiin, missä sai työtä ensin satamassa, sitten rakennustöissä – hän oli rakentamassa muun muassa Tekla Hultinin asuintaloa Katajanokalla. Työsuhteet olivat lyhytaikaisia, joten perheen kasvaessa Antti haki Lucina Hagmanin koulun vahtimestariksi. Vaikka palkka oli pieni, asunto oli ilmainen.”

Antti Kilpisen kuoltua Kilpisen perheen suhde Lucina Hagmaniin jatkui, sillä opettajayhdistys omisti Malmilla suurehkon kiinteistön, jossa oli kaksi herraskaista ja yksi vaatimattomampi huvila. Aarne Laurilan äiti ja isä muuttivat nuorena parina siihen. ●

Arveluttava feminismi

Juuri ennen kevään MC-seminaaria sai kaksitoista naista – Naisliiton jäseniä kah-ta lukuun ottamatta – kaksi kysymystä: **Mitä on vuoden 2011 feminismi? ja Mitä eroa on feministillä ja naisasianaisella?**

Vastauksia tuli kymmeneltä. Kaikki ne olivat rehellisiä ja kantaottavia, feminismiä ja naisasiaa eri tavalla valottavia – ja samalla asenteita paljastavia. Feminismi herättää edelleen kielteisiä jos myös myönteisiä ajatuksia:

”En tiedä, ketkä ovat feministejä. Sanalla on negatiivinen kaiku. Olen kuullut rintaliivien repimisestä, vaikka en tiedä mitä se aikanaan tarkoitti. Korvissani feministit ovat miehiä aggressiivisesti vastustavia, joten en kannata feminismiä.”

”Feminismi on kiihkomielistä ajattelua ja toimintaa. Se viittaa lähinnä marxilaisuuteen. Feministi ei näe muuta kuin naiset ja heidän pyrkimyksensä.”

”Feministi on nykyaikainen, ehdottomasti tasa-arvoon pyrkivä ja sen eteen toimiva nainen. Hän ei ole – tai on vain lievästi miesvihaaja – mutta haluaa miesten rinnalla pitää puolensa.”

”Feministi on jokainen, joka näkee ns. tasa-arvoisuuden pimeän puolen eli siinä olevan näennäisyyden ja uskaltaa/viitsii/haluaa sanoa sen ääneen.”

”Feministi taitaa olla vain modernimpi nimitys naisasianaiselle. Se kuulostaa kevyemmin

perustein mielipiteitä heittelevältä, ehkä media-hakuisemmalta kuin vakavammin asioita ajava ja niihin vaikuttamaan yrittävä naisasianainen. Molemmat termit ovat kiusallisia, koska meillä naiset ja miehet ovat aika tasa-arvoisia.”

”Feministi ei ole haukkumasana vaan napakka sana kuvaamaan nykyajan naisasianaista, joka näennäisen tasa-arvoisuuden maassa uskaltaa pitää meidän naisten lippua korkealla.”

”Naisasianainen on hieman vanhanaikainen nimitys kovasti naisten asemaa eteenpäin/ylöspäin haluavasta ja siihen suuntaan toimivasta naisesta. Jotenkin tulee mieleen Justiina-tyyppi-nen, kaulinta käyttävä, tiukkailmeinen ja ainakin jossain määrin miesvihaaja.”

”Feministinen liike on syntynyt naisasianaisen luomalle perustukselle.”

”Naisasianainen nimitystä käytettiin naisista aikana, jolloin feministi-sanaa ei tunnettu. Naisasianaiset ja suffragetit olivat aikansa feministejä.”

”Naisasianainen on feministi, joka toimii naisliikkeessä tai on naistutkija. Häntä voisi verrata lähetystyöntekijään, koska hän tekee asiaa tunnetuksi ja toimii tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi yhteiskunnasta.”

Seuraavilta sivuilta voit lukea, miten feminismin ovat kokeneet – ja kokevat – naisia- ja tasa-arvoilikeissä toimivat naiset.

Feminismi ei kiinnosta nuoria naisia

Feminismin nykytila ja varsinkin nuorten naisten suhtautuminen tasa-arvoon huolettaa tutkija Susan Meriläistä. Nuoret naiset eivät halua keskustella feminismistä.

”Tasa-arvoa ei ole saavutettu työelämässä”, kauppatieteen tohtori **Susan Meriläinen** Lapin yliopistosta sanoo. Vallan keskiössä on naisia edelleen vain kymmenen prosenttia.

Susan Meriläinen on tutkinut työyhteisöjen tasa-arvoa 20 vuotta, eikä tasa-arvo ole tänä aikana edennyt. Varsinainen ongelma on, ettei feminismi kiinnosta nuoria, koulutettuja naisia. He pitävät tasa-arvokeskustelua vanhanaikaisena, ja feminismi on heille kirosana. Vasta nähtyään tilastot naisten vähäisestä määrästä ylimmässä johdossa he kauhistuvat, mutta uskovat, että nuoret, valistuneet miehet tulevat muuttamaan maailmaa.

Susan Meriläinen ei kuitenkaan usko miesten muuttuneen.

”Nuoret miehet toki myöntävät tasa-arvon, mutta se unohtuu, kun eteen tulee valinta, kuka jää kotiin hoitamaan lapsia. Perinteinen malli on tiukassa.”

Naiseus syrjäyttää ammattitaidon

Sukupuoleen liittyvät merkitykset rakentuvat arjessa. Susan Meriläinen toteaa, että edelleen puhutaan johtajista ja naisjohtajista, esimiehistä mutta ei esihenkilöistä.

”Esitelmöitsijä voidaan myös esitellä lauseella: ‘Seuraavaksi saamme kuulla nuoren, kauniin naisen esityksen’. Miehistä ei vastaavanlaisia ilmaisuja käytetä. Ei sanota: ‘Sitten meille esiintyy komea hollantilainen’. Kun naisuus otetaan esiin, ammattitaito jää sivurooliin.”

Miehiin liitetään ominaisuuksia riskinottokyky, kilpailuhaluukkuus ja määrätietoisuus,

Vaikka Susan Meriläinen tunnustaa olevansa henkeen ja vereen feministi, miesvihaaja hän ei ole.

ja miehisyyden ajatellaan muodostuvan näistä ominaisuuksista. Naisia taas pidetään empaattisina, pehmeitä arvoja omaavina ja hyvinä vuorovaikuttajina. Nämä ominaisuudet mielletään yleisesti naisuteen.

Tutkijan mukaan molempiin ryhmiin kuuluu miehiä ja naisia.

Työpaikkailmoituksissa roolijakoa

Roolikasvatus aloitetaan tasa-arvotutkijan mukaan jo kotona. ”Kun kiitämme tyttöä hänen kiltteydestään ja poikaa hänen reippaudestaan, tytöt luulevat, että heidän kuuluukin olla kilttejä. Kilttinä oleminen kuormittaa kuitenkin naista kotona ja työelämässä, jossa kiltti tyttö ottaa helposti uhrautujan roolin.”

Susan Meriläinen havainnollistaa tasa-arvon edistymistä työpaikkailmoitusten avulla.

”Kun 1960–90-luvuilla haettiin naiskonttoristia, naismerkonomia ja nuorta miestä, 1990-luvulla oli jo varovaisempaa ja haettiin myyjätärtä. 2000-luvulla

tulivat työpaikkailmoituksiin miesten ja naisten kuvat kuvaamaan toivottua hakijaa. Samaan kuvaan sijoitetut nainen ja mies näyttävät sukupuolineutraalilta, mutta kun mies on usein isompana tai naisen yläpuolella, kysymyksessä on piilosyrjintä.”

Feminismin eri suuntia

Liberaali- eli tasa-arvofeminismi on lähtökohta, johon muut feministisuuntaukset perustuvat. Siinä naisella ja miehellä on yhtäläiset oikeudet. Naiseuteen liberaalifeminismi vetoaa kahdella eri tavalla. Toisten mielestä naiset ovat samanlaisia kuin miehet ja perustelevat sillä johtotason paikkoja naisille. Toiset taas ajattelevat, että koska naiset ovat erilaisia kuin miehet, empaattisia ja pehmeämpiä arvoja hyväksyviä, heistä tulisi parempia johtajia kuin miehistä.

Radikaalifeminismissä naiseus nostetaan miehen yli ja naiset valta-asemaan. Naistenkeskisiä organisaatioita pidetään miestenkeskisiä parempina. Rintaliivien polttajat yhdistetään tähän suuntaan.

Marxilainen feminismissä myös naiset on otettava huomioon. Se syntyi, kun huomattiin, että luokkataistelussa luokka-asetat olivat keskiössä ja naisten asema jäi piiloon.

Sosialistinen feminismi kuulostaa marxilaisuudelta, mutta ei ole sitä.

Postmoderni feminismi käsittelee naisten välisiä eroja. Sen mukaan naiset eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan heidän välillään on paljon eroja. Hyvässä asemassa oleva nainen saattaa jopa alistaa toista naista.

Postkolonialistisessa feminismissä kehitysmaiden naiset kyseenalaistavat, että heidän nimissään kirjoitetaan feministisiä kirjoituksia, jotka kertovat etuoikeutettujen länsimaisten naisten tasa-arvosta.

Transnationalistinen feminismi yrittää ymmärtää, mitkä asiat yhdistävät kaikkia maailman naisia ja minkä puolesta he voivat toimia.

Millaista on ollut olla valtakunnan feministi? Miten ja milloin siksi tullaan?

TEKSTI JA KUVA: MAIJA KAUPPINEN

Kysymyksiin vastaa toimittaja Päivi Istala, Suomen tunnetuin feministi.

Feministiksi tullaan 40-vuotiaana

”Feminismi on Suomessa kirosanä. Feministit ovat hirveitä naisia, samassa sarjassa kuin kirkonpolttajat ja pedofiilit”, aloittaa **Päivi Istala**. Ja jatkaa tykistystään:

”Feminismissä tiivistyy ikaikaista naisvihaa. Jo sanan tulkinnassa on myyttistä hehkua, ja ilmaisun alle sopivat niin keskiaikaiset noitavainot kuin naurettavat suffragetit 1900-luvun alusta. Feministit ovat rumia ja kolhoja, niillä on ruustinnanuttura tai jakaus keskellä päätä, marttakengät jalassa ja ne pukeutuvat miesmäisesti. Feminismi on niin kamalaa, ettei siitä edes voi ottaa selvää – tarttuu vielä.”

Voimallisten naisten tytär

Päivi Istalan tien feministiksi pohjustivat voimalliset naiset, äiti ja isoäidit, joiden oli pakko pärjätä koti- ja muillakin rintamalla ilman miesten apua ja tukea. Siinä oppii omatoimiseksi – ja tämän perinnön he siirsivät tyttärilleen ja tyttärentyttärilleen. Päivikin imi lahjakkaalta ja neljän lapsen riepuihin sotkeutuneelta äidiltään toiveen omasta ammatista ja myös käyttäytymismallin: ”Kun oli oikein tiukkaa kolmen minua pienemmän sisarukseni kanssa, äiti pani pannumyssyn päähänsä korvatulpaksi, otti kirjan käteensä ja huusi permannolla pyöriville pennuilleen: ’Hiljaa, äiti lukee lyriikkaa!’”

Myös Päivin isoäidit olivat oivia esikuvia. Äidinäiti, karjalaismummi oli monitoimikone: pitokokki, kahvilanpitäjä, leipoja, matonkutoja, pitsinvirkkaaja, amatööri näyttelijä, lotta, martha – ja tarkka taloudenpitäjä. Isänäidiltään, muusikkoisän ja lyhyttavaraliikkeen pitäjän tyttäreltä, Päivi taas sai temperamenttia ja rakkauden taiteeseen.

Kun Päivi täytti viisi-kuusi vuotta, isä valmistui juristiksi, ja äiti, joka oli elättänyt opiskelijaperhettä viitisen vuotta, jäi kotiin. Alkoivat perheen vaellusvuodet.

”Perheemme muutti koko lapsuuteni ajan. Aina kun sain parhaan ystävättären, me muutimme. Minä olin perheen iso tyttö, jonka oli opittava pärjäämään, olemaan esimerkkinä nuoremmilleen ja tekemään velvollisuutensa”, Päivi muistelee lapsuuttaan. ”Sillä tavalla kasvaa kiltejä – ja varmasti myös kympin tyttöjä!”

Synnyttäminen radioääni

Päivi Istalan vanhemmat erosivat hänen ylioppilaskeväänään. Päivi oli vakaasti päättänyt lähteä opiskelemaan lehdistö- ja tiedotusoppia Tampereelle, mutta alkoi isän vaatimuksesta opiskella Helsingin yliopistossa suomen kieltä ja draamakirjallisuutta, taidehistoriaa ja latinan alkeita. ”Isäni ajatteli varmaan, että minusta tulisi suomen maisteri Peräkylän op-

pikouluun”, Päivi muistelee. ”Ei tullut.”

Teatterikoulun silloinen korkeakouluosasto imaisi Päivi Istalan jo vuoden kuluttua. Kun isä sitten ällistyneenä ja melko-raivoissaan kysyi, mikä hänestä tulee isona, kun hylkää yliopiston ja havittelee komeljanttariksi, hän kertoo hönkäisseensä: ”Minusta tulee lepäävä esteetikko’.”

Radiotyö, toinen niistä ammatteista, jossa Päivistä kehittyi feministi, tuli eteen kuin sattumalta. Ensimmäisenä opiskeluvuotena hänen silmiinsä osui Helsingin Sanomien ilmoitus, jossa Yleisradio haki discjockeyta.

”Olin Beatles-sukupolven kasvatti ja jonkin verran kevyttä musiikkia harrastanut, joten lähetin kontaktitiedot Yleisradioon. Muutaman viikon päästä tuli kutsu pääsykokeisiin, joista selvisin jatkoon, vaikka hakijoita oli sata-määrin. Seuraava koe oli äänikoe. Olin tuskin päässyt kolmannen tai neljännen sävelmän kohdalle, kun studion ovi repäistiin auki ja kynnyksellä seisoivat Ilkka Kortseniemi, joka henkäisi: ’Missä Te olette viipynyt, Teillä on synnyttäminen radioääni!’.”

Kuukauden kuluttua Päiville tuli ilmoitus, että hänet oli valittu tekemään koeohjelma.

”Siitä se siis alkoi radikaal-

Jatkuu seuraavalla sivulla

livaiheineen, ohjelmasarjani Ristivetoa lopettamisen aiheuttamine kohuineen, poliittisene leimaamisineen...”, Päivi tiivistää. Eikä suosittelen moiseen julkisuuteen joutumista kenellekään. ”Kun 23-vuotiaana joutuu tiedotusvälineitten riepotelvaksi, siitä ei vaurioita selviä”.

Todellisuus vastaan 40-vuotiaana

Missä feminismi sitten tuli mukaan? Siihen tarvittiin Päivi Istan mukaan paljon ihmisiä, vuosia ja elämää – ja myös kokemus, ettei opiskeluaikana törmännyt juuri minkäänlaisiin lasikattoihin. Ensimmäiset työvuodetkin menivät ns. ruuhka-vuosina perheen ja lapsen kanssa niin oravanpyörässä kipittäen, ettei siinä ehtinyt juuri huonoa kohtelua tai sovinismia kokea.

”Tarvitaan noin 40 vuoden ikä, ennen kuin alkaa ihmetellä, miksi 10–15 vuotta nuoremmat miespuoliset kollegat juoksevat ohi, vaikka näillä urakipittäjillä on järjestään huonompi koulutus ja kielitaito”; toimittaja tiivistää. ”Siinä sitä sitten ihmettelee kymppin tyttönä, miten tämä on mahdollista?”

Päivillekin kävi näin, vaikka hänen ensimmäisinä toimittajavuosinaan maassa tapahtui paljon. Elettiin 1960-luvun loppua, ja aika oli täynnä henkistä dynamiittia. Muutosta tehtiin hartiavoimin, sillä jähmettynyt Suomi oli saatava liikkeelle. Perustettiin yhden asian liikkeitä ajamaan hyviä asioita: Enemmistö ry liikennepoliittikkaa, Marraskuun liike syrjäytyneiden ja – kuten silloin sanottiin – pultsareiden ihmisarvoa korottamaan, Mustalaisyhdistys ajamaan tasa-arvoa mustalaisille, Sexpo hoitamaan seksuaalipoliittikkaa ja Yhdistys 9 ajamaan naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Ylioppilasteatteri teki kabareita naisten asemasta,

M. A. Numminen musisoi tarrnan myymäläapulaisesta nimeltä Seija Nieminen, jolle kävi huonosti, ja Carola lauloi mitä tapahtuu, kun kulkee ”herrojen kanssa pellonlataa”. Ilmassa oli asia, jota ei vielä silloin sanottu feminismiksi, vaan puhuttiin naisasiasta ja tasa-arvosta.

Tämä kaikki ei tehnyt Päivi Iсталasta feministiä, vaan hän tarvitsi siihen vielä potkua. Valmistuttuaan Suomen Teatterikoulun korkeakouluosastosta ohjaaja-dramaturgiksi vuonna 1971, työttömäksi, hän jatkoi radiotyötä. Kun aviomies sai näyttelijänpaikan Oulun kaupunginteatterista seuraavana vuonna, perhe lähti pohjoiseen, jossa meni yhdeksän vuotta.

Miesten ja naisten aiheet

Oulusta Päivi Istala palasi toimittajaksi Helsinkiin, Ylen Tänään iltapäivällä -ohjelmaan. Se täydentyi pian Tänään kymmeneltä -ohjelmalla. Se oli Päiville todellinen toimittamisen korkeakoulu:

”Juttuja tehtiin kuin liukuhihnalla mutta paneutuen. Aiheet vaihtelivat valtiopäivien avajaisista Urho Kekkosen hautajaisiin ja Martti Lutherin syntymän 500-vuotisjuhllisuuksista Islannin presidentin valtiovierailuun, unohtamatta koirankikkaroiden keräämiseen tarkoitettua Anttu-haavin keksimistä.”

Aika nopeasti toimittajalle selvisi, mitkä ovat ns. miesten, mitkä ns. naisten aiheet.

”Tärkeitä aiheet olivat eduskunta, politiikka, talous, armeija, tekniikka ja liikenne, urheilusta puhumattakaan - näitä juttuja tekivät yleensä mies-toimittajat. Vähemmän tärkeitä aiheet olivat sosiaali- ja terveysasiat, kulttuuri, taide, naiset, lapset, vanhukset, vähemmistöryhmät. Näistä tekivät juttuja naiset.”

Juttuaiheiden lisäksi häntä alkoi askarruttaa toinenkin asia:

”Miten ihmeessä toimituksen nuorimmat miehet saivat toimitussihteerivuoroja, lomaaikojen päällikköisjaisuuksia ja muita johtotehtäviä? Minulla samoin kuin muilla naistoimittajilla oli vuosikymmenten ammatillinen kokemus ja parempi kielitaito. Teimme moni-ilmeisempiä juttuja ja elävöitimme niitä ääniefekteillä. Moni mies-toimittaja meni infoon, kysyi ’valmiiksi etukäteen mietityt kysymykset’ ja jatkoi kuin juna ennalta tiedettyyn päätepisteeseen. Naisten tapa tehdä oli toinen, konstikkaampi, enemmän tekovaivaa vaativa, mutta lopputuloskin saattoi sitten olla näkökulmiltaan rikkaampi. Mutta vaikka näin oli, se ei näkynyt erikoistoimittajuuksina, esimiestehtävinä, palkassa.”

Jossain siis oli vika.

Suhteet avasivat Naisten tunnin

Feminismi avautui lopullisesti Päivi Iсталalle 1980-luvun lopulla, jolloin hän osallistui Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskuskuksen kurssille Millaisia olisivat naisten uutiset. ”Kurssi oli uskottoman valaiseva; meillä oli luentoja feminismistä, harjoituksia, juttujen tekoa. Kun palasin toimitukseen, olin muuttunut. Näkökulmani olivat avartuneet ja – mikä tärkeintä – olin saanut rohkeutta.”

Päivi kertoo hellitelleensä pari vuotta naisaihetta mielessään. Eli vuoteen 1990, jolloin Ylen radiokanavat profiloitiin uudelleen: tulivat Yle Radio 1, Radiomafia ja Radio Suomi. ”Ajankohtais- ja urheilutoimittajille sekä kuuluttajille pidettiin info, jossa päälliköt esittelivät kanavien ohjelmarungot. Ohjelmien tekijöiltä ei ollut kysytty mitään, mutta lauantaan ja

”Minusta tuntuu, että on jo ikuisuus siitä, kun ryskytin eetteribarrakadia ja jakelin sikapalkintoja, nauraa toimittaja Päivi Istala, tuore eläkeläinen ja mummi.

sunnuntain ohjelmakartassa oli valkeita paikkoja. Silloin tiesin hetkeni koittaneen. Pyysin puheenvuoroa ja ehdotin omaa ohjelmaa naisille sunnuntaiaamupäivään, aikaan, jolloin naiset olisivat kotona. Ehdotustani seurasi hiljaisuus – olisi voinut kuulla nuppineulan putoavan lattialle. Päälliköt katselivat ikkunoista ulos, kollegat, naiset ja miehet, tuijottivat kengänkärkiään ja heidän kasvoiltaan saattoi lukea kiusaantuneen ilmeen: ‘Aina tuolla Päivillä on kummallisia ideoita – että se kehtaa!’ Kyllä kehtasin.”

Pitkään aikana ei tapahtunut mitään, mutta sitten asia eteni sutjakkaasti.

”Kun uusi pääjohtaja Reino Paasilinna ehdotti, että kirjoittaisimme hänelle kirjeen haluamistamme uudistuksista, innostuin ja kirjoitin seitsemän sivua. Nyt tuli suhdetoiminta eli verkostoituminen kuvaan. Kollegani Sinikka Siekkinen, joka oli Paasilinnojen perheystävä, kysäisi Reino Paasilinnalta, mitä mieltä hän oli Istalan ehdotuksesta. Pääjohtaja ei ollut vielä mitään mieltä, mutta jo seuraavana iltana puhelimeni

soi, ja hän kertoi puoltavansa Naisten tuntia.”

Kruununa Tiedon julkistamispalkinto

Kun Naisten tunnille oli saatu lupa, Päivi Istala kutsui koolle kaikki naisjärjestöt ja kertoi heille ohjelmasta. Tapaamisessa kävi ilmi, että jo 20 vuotta aikaisemmin naiset olivat käyneet pääjohtaja Sakari Kiurun luona ja pyytäneet naisohjelmaa. Heitä oli kuunneltu ystävällisesti ja tarjottu wienereipäkahvit, mutta mitään ei ollut tapahtunut.

Nyt tapahtui.

Ohjelmaa tehdessään Päivi Istala kertoo tajunneensa, miten tarpeellista naisasioista – esimerkiksi naisiin kohdistuvasta väkivallasta – oli puhua maassa, jossa luullaan, että tasa-arvo saavutettiin vuonna 1906. Naisten tunti sai myös paljon kuulijoita. Enimmillään heitä oli 670 000, mutta vielä 2003, jolloin ohjelma lopetettiin, heitä oli 250 000. Päivi otti ohjelmassaan esille asioita, joista yleensä vaiettiin. Esimerkiksi kun Naisjärjestöjen Keskusliitto vaati, että Helsingin Sanomien

oli lopetettava seksi-ilmoitukset, Naisten tunti oli ainoa, joka antoi vaatimukselle julkisuutta. Sen seurauksena HS:lle tuli niin paljon peruutuksia, että seksi-ilmoitukset katosivat lehdestä.

Päivi Istala sai vuonna 2003 valtion tiedonjulkistamispalkinnon. Kirjailija Matti Mäkelä kommentoi sitä Aamulehdessä happamesti: ”Valtion tiedonjulkistamispalkintolistassa kiinnittyy huomio siihen, että puolet saajista on yläläisiä. Joukkoon on eksynyt Päivi Istalan Naisten tunti, joka on propagandaohjelmien valioita. Tiedon kanssa sillä ei ole mitään tekemistä.”

Arvostelu todistaa, että feminismiä ei ole ymmärretty – eikä haluttukaan ymmärtää.

”Ei tajuta, että feminismi on tapa tarkastella maailmaa, Päivi Istala toteaa. ”Se ei pienennä perspektiiviä eikä vähennä toimittajan kiinnostuksen kohteita, vaan päinvastoin laajentaa näkökulmaa.”

Juuri tässä on laajan näkemisen ydin: Looking at the World through Women’s Eyes, katsoa maailmaa naisten silmin. ●

FEMINISMIN SAAVUTUKSET MITTAVIA

”Eri vuosikymmeninä on aina löytynyt rohkeita naisia, jotka ovat ennakkoluulottomasti nostaneet näkyville naisten oikeuksiin, koulutukseen, työhön ja elantoon kohdistuvia rajoituksia”, valtiotieteitten maisteri **Eva Hänninen-Salmelin** toteaa.

”Eivätkä vain nostaneet, vaan saaneet niihin parannuksia.”

Esitelmänsä aluksi **Eva Hänninen-Salmelin**, Tampereen Akateemisten Naisten puheenjohtaja ja Naisjärjestöjen Keskusliiton hallituksen jäsen, palauttaa mieliin ajan sata vuotta sitten, jolloin vaatimukset naisten oikeuksista voimistuivat Suomessa. Niiden ajamiseen naiset perustivat yhdistyksiä, kokoontuivat, puhuivat, kirjoittivat ja tekivät asioita näkyviksi aloittein.

”Suffragetit, naisasianaiset, tasa-arvon edistäjät ja feministit kukin vuorollaan, oman aikansa keinoin, tiedoin ja ymmärryksin, ovat kyseenalaistaneet ympäröivän yhteiskunnan ja maailman toimintatapoja ja asenteita, kysyneet ja kummastelleet elinpiiriinsä kuuluvia asioita, avanneet uusia näkökulmia ja luo- neet myös ajattelumalleja.”

Naisten ammatillinen kirjo laaja

Feminismin saavutusten monimuotoista listaa on esitelmöitsijän mukaan lähes mahdotonta laatia, mutta tässä muutama yleishavainto:

Naisten ja miesten oikeudellinen asema – oikeustoimikelpoisuus ja itsellisyys omien asioiden hoidossa – on nykyään sama. Kaikilla täysi-ikäisillä on yhtäläiset poliittiset oikeudet äänestää ja tulla valituksi kan-

Eva Hänninen-Salmelin muistuttaa, että jokainen meistä voi edistää tasa-arvoa arvostamalla ja tuomalla esille toista naista ja iloitsemalla toisen menestyksestä.

takana ovat hitaasti muuttuvat asenteet siitä, mikä sopii naiselle, mikä taas miehelle.

Myös naisten ammatillinen kirjo on laajentunut pappiin, upseeriin ja lentäjään, samoin tehtävät työelämässä. Naisia on työntekijöinä, esimiesasemassa, johtajina ja yrittäjinä – vain pörssiyritysten johdossa ja hallituksissa heitä on vähän. Työ tuo mukanaan palkan, työpaikan antaman/maksaman koulutuksen ja työterveyshuollon,

sanedustajaksi ja kunnanvaltuutetuksi.

Naisilla ja miehillä on samanlainen oikeus koulutukseen, ja naiset koulutautuvatkin nykyään jo enemmän kuin miehet. Pulmana on koulutusalojen segregatio eli eristyminen. Sen

mutta myös ansiosidonnaisen työeläkkeen, mikä on miesten eläkettä pienempi.

Yhteiskunnalliset asiat eivät muutu itsestään. Hyvätkään lait, asetukset ja toimintaohjeet eivät poista välillistä syrjintää. Päätöksiin vaikuttavat aina toi-

meenpanijan asenne, tiedot ja taidot sekä herkäät tuntosarvet tunnistaa ja käsitellä sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

Esimerkkinä sanomalehti-kielen esiintuomista mutkista, joihin me turrumme, pieni näyte: ”Kello on 6.30, Pentti Korpela-Rouvinen, 34, istuu bussissa kahden lapsensa, Jessican ja Aleksin kanssa. Tähän aikaan aamusta linja-auto on tupaten täynnä. Lähes kaikki matkustajat ovat miehiä ja lapsia. Naiset pyyhältävät töihinsä omalla autollaan...”

Naistutkijat avanneet uusia polkuja

Feminismin saavutuksista Eva Hänninen-Salmelin nostaa esille naisten tieteellisen työn tiedemaailmassa.

Opetus- ja professoritehtäviin edenneet tutkijanaiset ovat joutuneet kyseenalaistamaan perinteistä tietoa ja tiedon traditiota. Tie on ollut pitkä. Nainen kelpuutettiin vuonna 1885 tyttökoulujen opettajaksi, 1916 hän sai luvan opettaa yliopistossa ja 1926 kelpoisuuden valtion virkoihin, mutta vasta 1975 oikeuden kaikkiin valtion virkoihin ja toimiin, joissa asevelvollisuuden suorittaminen ei ollut kriteeri.

Vuonna 2003 ensimmäinen nainen – bakteriologian tutkija Pirjo Mäkelä – nimettiin Suomen Akatemiaan. Nyt heitä on kolme: edellä mainitun lisäksi neurotutkija Riitta Hari ja folkloristiikan tutkija Anna-Leena Siikala. Naistutkijoista mainittakoon sosiologi Elina Haavio-Mannila, terveyshallintotieteilijä Sirkka Sinkkonen, naisjohtajuutta tutkinut Sinikka Vanhala ja politiikan tutkija Johanna Kantola. Heitä on myös uranuurtajina uusilla tieteenaloilla: geenitutkija Leena Peltonen-Palotie, edellä mainittu aivotutkija Riitta Hari, kaivos-

alalla työskennellyt biokemisti Marja Riekkola-Vanhanen.

Naisten tulo tutkijoiksi on monipuolistanut tieteen ja tutkimuksen maailmaa. Esimerkiksi yhteiskunta- ja historiatieteen tutkimus on avartanut monin tavoin näkökulmia, tuottanut faktatietoa ja ollut emansipovaa. Naistutkimus on puolestaan paljastanut tietoa aukkoja, minkä vuoksi tilastoja on kehitetty ja saatu tilastot naisten osallistumisesta työelämään, yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, koulutukseen ja tietoyhteiskuntaan

Tutkijoiden työn tulokset ovat olleet kannustin myös tavallisille suomalaisille naisille; eri ammateissa työskentelevät naiset ovat saaneet lähtökohtia työhönsä.

Helvi Sipilä toi naiset näkyviin

Suomalaiset naiset – niin naisasianaiset kuin feministitkin – ovat vaikuttaneet aktiivisesti myös kansainvälisesti ja globaalisti.

YK:n apulaispääsihteerinä toimineen Helvi Sipilän kaudella toteutettiin naisten vuosikymmen 1975–1985. Sen merkittäväntä antia oli naisten syrjinnän poistamista koskeva YK:n yleissopimus CEDAW. Helvi Sipilä toi esille naiset, ihmiskunnan ns. näkymättömän

puolikkaan, joka ei näkynyt missään suunnitelmissa, sopimuksissa eikä ohjelmissa.

Siviilikriisinhallinnassa ja sen selkiyttämässä on taas ministeri Elisabeth Rehnillä ja oikeushammaslääkäri Helena Rannalla selkeä paikkansa.

Tasa-arvon edistämisen työkalut

Nykypäivästä Eva Hänninen-Salmelin toteaa, että käytössämme on monia naisten oikeuksien ja tasa-arvon saavuttamiseksi tarvittavia työvälineitä ja -keinoja.

”Hallinnossa on useita tasa-arvoa edistäviä yksikköjä – tasa-arvoasian neuvottelukunta, tasa-arvovaltuutetun toimisto, tasa-arvoyksikkö – ja tasa-arvohenkilöiden verkostot. Hallitusohjelmiin on sisällytetty tasa-arvoasioita, hallitukset ovat laatineet tasa-arvo-ohjelmia, viime syksynä eduskunnassa annettiin ensimmäinen tasa-arvoselonteko. Työpaikat laativat tasa-arvosuunnitelmia, ja lainvalmistelussa ja budjetin laadinnassa on otettu huomioon suvaus- eli sukupuoliarviointi”.

Tunnetaan nämä työvälineet ja käytetäänkö niitä aktiivisesti? Se onkin esitelmöitsijän mukaan jo toinen juttu.

Lasten puheet tarjoavat aikuisille uusia näkökulmia maailmaan ja kieleen. Emeritus professori Pertti Suhonen kirjoitti lapsenlapsistaan Tampereen Kirkkosanomissa 2005 näin: ”Pienempänä Kirsia kiusasivat kielen eriarvoistavat piirteet. ‘Miksi linnuilla on vain poikasia? Miksei tyttösiä?’ ‘Miksi tämä talo on mummola? Eikös sen pitäisi olla mummovaarila?’ Laura-tyttöä haettiin päiväkodista: Päiväkodin täti sanoi ‘Taitaa olla pappa tulossa hakemaan’. ‘Ei se mikään pappa ole’, nauroi tyttö. ‘Sehän on vaari. Se asuu mummolassa.’”

Yhdistys 9 oli aikaansa edellä

”Yhdistys 9 toimi vain viisi vuotta, mutta pani alulle monta tasa-arvoa edistävää uudistusta. Se avasi uusia keskustelunaiheita ja muokkasi ihmisten asenteita uudistusmyönteisiksi”, filosofian lisensiaatti Margaretha Mickwitz kertoi MC-seminaarissa.

Margaretha Mickwitz, Yhdistys 9:n perustajia, aloitti esityksensä kuvaamalla parilla sanalla toisen maailmansodan jälkeistä aikaa, joka synnytti Yhdistys 9:n.

”Se oli tasa-arvokeskustelun kannalta staattista, jopa taantumuksellista. Yhteiskunnallista keskustelua ei käyty, ja tasa-arvo-ongelmista suorastaan vaiettiin.”

Näin oli 1960-luvulle saakka. Sitten, vuonna 1966, perustettiin Yhdistys 9. Se herätti alusta lähtien suurta huomiota, ja siihen kohdistui voimakkaita tunteita.

Jäsenistä kolmannes miehiä

Tasa-arvo-ongelmilla oli maailmansotaakin laajempi tausta, sillä kansalaissodan jälkeen naisjärjestöjen yhteistyö oli vaikeutunut. Naisjärjestöt olivat marginalisoituneet, ja yhä harvempi nainen oli valittu yhteiskunnallisiin ja poliittisiin luottamustehtäviin. Naisten osuus eduskunnassa oli pysynyt samalla tasolla, 14 – 15 prosentissa, yli 30 vuotta.

Sukupuoliroolikeskustelu lähti liikkeelle vuonna 1965 ja perustui epäkohtiin, ennen kaikkea lasten päivähoiton puuttumiseen. Vaikutteita Yhdistys 9:n perustamiseen oli saatu muista Pohjoismaista, ja vankan asiapohjan uudenlaiselle keskustelulle olivat luoneet *Anna-Liisa Sysiharjun* ja *Elina Haavio-Mannilan* tutkimukset. Lokakuussa 1965 *Kati Peltola* lähetti asiasta kiinnostuneille kutsun tulla Vanhalle ylioppilastalolle. Sen tuloksena perustettiin seuraavan vuoden helmikuussa Yhdistys 9.

Kun yhdistys kertoi tavoitteensa tiedotusvälineille, keskustelu käynnistyi lähes räjähdysnomaisesti. Suomalaisessa yhteiskunnassa oli paljon purkautumatonta energiaa. Yhdistys 9 veti mukaansa suuren joukon yhteiskunnallisesti aktiivista väkeä, naisia ja miehiä. Suurin osa heistä oli ammatissa toimivia ihmisiä, jopa perheellisiä: sosiologeja, journalisteja, juristeja, arkkitehteja, valtion ja kunnan virkamiehiä. Yhdistys 9:n tavoitteena oli luoda oikeudenmukainen valtio, jossa jokainen saattoi to-

teuttaa itseään sukupuolesta huolimatta. Tavoitteena ei ollut naisten sopeuttaminen miesten yhteiskuntaan, vaan molempien vapauttaminen kahlitsevista, aikansa eläneistä sukupuolirooleista. Nämä tavoitteet saavutettaisiin muuttamalla kasvatusta ja tarkistamalla asenteita. Kukaan yhdistyksessä ei kieltänyt sitä, että naisten asemassa oli paljon enemmän parannettavaa kuin miesten.

Sukupuolirooli uudeksi käsitteeksi

Sukupuolirooli oli vielä 1960-luvulla tuntematon käsite Suomessa, mutta tuli tutuksi Yhdistys 9:n luomana. Moni piti termiä epäilyttävänä, koska siihen sisältyi sana sukupuoli. Esimerkiksi Kari Suomalainen koki yhdistyksen ehdotukset uhkana miehisyydelle ja miehen roolille perheen ensisijaisena elättäjänä. Nk. naisasiamiehiä hän kuvasi näin: ”He ovat dekadentteja, usein samalla ateisteja ja pornoja. Se hyvä puoli asiassa on, että mikäli nämä miehet saavat keskuudessaan ajetuksi asiat siihen pisteeseen,

että sukupuolettomuus toteutuu, he lakkaavat lisääntymästä ja heidän huonot taipumuksensa lakkaavat vaikuttamasta tässä maailmassa. Tähän roolikeskusteluun hakeutuvat miehet ovat varsin pienellä seksuaalisella vetovoimalla varustetut.”

Mutta myös naiset pelkäsivät kotiäidin aseman ja arvostuksen menetystä, jos miesten oikeudet ja velvollisuudet kotiin ja lapsiin nähden muuttuisivat. Yhteistyö eräiden naisjärjestöjen kanssa kangerteli alussa, mutta väärinkäsitykset selvisivät, koska puhallettiin samaan hiileen. Yhdistys piti taantumuksellisia eräitä radikaalifeminismin piirteitä kuten sitä, että naiset nostettiin jalustalle ja miehet suljettiin ulkopuolelle. Sen sijaan feminismin tavoite, sellaisena kuin Naisasialiitto Unioni sen pari vuotta sitten ilmaisi, on sama: ”Feministi haluaa poistaa sukupuoleen liittyvän rakenteellisen epätasa-arvon, jotta jokainen yhteiskunnan jäsen voisi tehdä elämänvalintoja yhteiskunnallisista lähtökohdista ja sukupuolesta riippumatta.”

Miehille oikeus myös tunteisiin

Yhdistys 9:ssä toimi kaikkiaan 18 työryhmää. Ne kartoittivat eri aloilla vallitsevia epäkohtia ja lasten päivähoidon tilaa. Selvitysten avulla voitiin todistaa ongelmat ja etsiä niihin ratkaisuja. Työryhmien jäsenet olivat alansa asiantuntijoita ja ryhmät avoimia myös ulkopuolisille. Ryhmien raportit ja suositukset julkaistiin ja luovutettiin viranomaisille, ministereille ja työmarkkinajärjestöille. Toimintaa leimasi valistus. Eri alojen asiantuntijat verkostoituivat ja toimivat yhdistyksen lopettamisen jälkeen lainsäädäntötyössä, poliittisissa puolueissa ja muissa keskeisissä yhteiskunnallisissa tehtävissä.

Margaretha Mickwitzin mukaan Yhdistys 9 toimi hyvässä yhteistyössä naisjärjestöjen, myös Suomalaisen Naisliiton kanssa.

Yhdistys 9 osasi käyttää julkisuutta tehokkaasti hyväkseen. Jo perustamisvuonna julkaistiin yli 90 yhdistyksen jäsenen kirjoittamaa artikkelia eri lehdissä ja jäsenet pitivät esitelmiä 60 eri tilaisuudessa. Kirjo ulottui Suomenlinnan upseerikerhosta Akateemiseen sosialistiseuraan. Myös yhdistyksen järjestämät keskustelutilaisuudet olivat menestyksiä, ja asiantuntijoita haastateltiin televisiossa ja radiossa. Suoraa toimintaa edustivat yhdistyksen mielenosoitukset, joista suurin järjestettiin Eduskunnan portailla äitiänpäivänä vuonna 1968. Samana vuonna isänpäivänä julkistettiin tiedote Mieskin on ihminen. Siinä vaadittiin miehille oikeutta pitempään elinikään ja terveyteen, oikeutta naisten ammatteihin sekä oikeutta osoittaa tunteitaan ja olla lapsille yhtä läheinen kuin äiti.

Myös isyyslomaa vaadittiin

Tuon ajan perhepolitiikka oli rakennettu perinteisten rooli-

mallien mukaan: äidin paikka oli kotona ja isä vastasi perheen toimeentulosta. Se oli kuitenkin ristiriidassa todellisuuden kanssa, sillä yli 40 prosenttia naisista kävi töissä. Sitä pidettiin kielteisenä ilmiönä ja lapsille vahingollisena, joten päivähoiton kehittämistä jarrutettiin. Ei haluttu myöntää, että naisten työssäkäynti oli usein pakon sanelemaa. Esimerkiksi vuonna 1960 oli satatuhatta alle 7-vuotiasta lasta, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa huoltaja oli kokopäivätyössä, ja vain 16 000 lapselle oli tarjolla hoitopaikka – ja niistäkin vain kolmannes oli kokopäiväisiä. Suurin osa lapsista oli heitteillä tai valvomattomassa perhepäivähoitossa ja tuhannet lapset yksin kotona, sillä vain harvalla oli mahdollisuus turvautua kotiapulaiseen tai sukulaiseen.

Pian perustamisensa jälkeen Yhdistys 9 lähetti sosiaaliministerille kirjelmän, jossa se vaati yksityisen päivähoiton virallista valvontaa ja julkisin varoin ylläpidettävää päivähoitoa. Taistelun tuloksena päivähoitolaki saatiin vuonna 1973, kotihoiton tukilaki 1995.

Myös perhevapaa ja isyysloma olivat 1960-luvulla tuntemattomia. Äitiysloma oli 12 viikkoa, joista neljä oli pidettävä ennen lapsen syntymää. Äidit palasivat työhön, kun lapsi oli kahden kuukauden ikäinen. Yhdistys ehdotti, että äitiyslomaa pidennettäisiin kuudeksi kuukaudeksi, josta kumpikin vanhempi pitäisi kolme kuukautta lapsen syntymän jälkeen. Ehdotus oli varsin vaatimaton nykyisiin järjestelyihin verrattuna, mutta se ennakoiki vireillä olevaa järjestelyä – jota myös Suomalainen Naisliitto tukee – nimittäin 6+6+6-ehdotusta.

Jatkuu seuraavalla sivulla

Helsingin yliopiston luentosali täyttyi huhtikuun alussa feminismistä kiinnostuneista naisista.

Ehkäisyvälineet kaikkien olottuville

Yhdistys 9 selvitti myös, miten eri tavoin sukupuoli vaikutti miesten ja naisten kohteluun lainsäädännössä. Asiaa tutkiva työryhmä esitti 25 kohdan ohjelman lakimuutoksiin. Ne kaikki on sittemmin muutettu sukupuolten saattamiseksi yhdenvertaisiksi. Työryhmä esitti muutoksia myös aborttilakikomitean mietintöön ja uuteen perhe-eläkelakiin. Yhdistyksen ehdotukset vaikuttivatkin perhesuunnitteluun, ehkäisyvälineiden saatavuuteen ja sukupuolivalistukseen. Sen aloitteesta perustettiin seksuaalipoliittinen yhdistys, Sexpo. Kaksinaismoraali, jota muun muassa kirkko piti yllä, oli leimallista 1960-luvulle. Syksyllä 1966 julkaistiin kuuden piispan allekirjoittama laaja kannanotto, jossa tuomittiin kaikki ei-aviolliset suhteet ja erityisesti ehkäisyvälineiden käyttö. Lapsirajoitusta voitiin puoltaa tietyin edellytyksin vain avioliitossa, esimerkiksi jos äidin

työssäkäynti oli välttämätöntä perheen toimeentulolle. Piispat vastustivat myös myönteistä suhtautumista aborttiin. Näiden suurten ongelmien lisäksi oli pienempiä vanhoillisen ja patriarkaalisen yhteiskunnan jäänteitä. Yksi niistä oli se, etteivät naiset päässeet ravintolaan ilman miesseuraa. Vuonna 1967 yhdistys lähetti Alkolle ja Suomen hotelli- ja ravintolaliitolle kirjeen, jossa se vaati asiakkaiden sukupuoleen kohdistuvan syrjinnän lopettamista. Kirje julkaistiin päivälehtien uutisivuilla. Julkisuus puri, ja käytäntö muuttui.

Tavoitteista tärkein toteutunut

Margaretha Mickwitz toteaa, että Yhdistys 9:n tavoitteista tärkein, naisten ja miesten vapauttaminen keinotekoisista sukupuolirooleista, on toteutunut. Jo Yhdistys 9:ää perustettaessa haluttiin saada valtion toimikunta, joka käsitelisi sukupuolirooleihin liittyviä ongelmia. Periaatepäätös parlamentaarisen komitean asettamisesta tehtiin

päivälleen vuosi ensimmäisen sukupuolirooleja koskevan kirjoituksen julkaisemisesta. Keskustelu, jonka Yhdistys 9 oli muiden järjestöjen kanssa käynnistänyt, vaikutti ratkaisevasti asian etenemiseen. Komitea ehdotti, että äitiyslomia pidennettäisiin ja päivähoidoa kehitettäisiin, samoin perhevapaita. Komitea ehdotti myös uutta pysyvää valtiollista elintä, joka jatkaisi sen työtä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta asetettiin vuonna 1972.

Yhdistys 9:n työ on saanut yleistä tunnustusta. Kun vuonna 2005 valmisteltiin muutoksia tasa-arvolakiin, tasa-arvovaliokunnan mietinnössä todettiin, että ”naiset sen paremmin kuin miehetkään eivät ole samanlaisia. Olennaista on, että kukin, niin nainen kuin mieskin, voi tasa-arvoisista lähtökohdista ja samanlaisin mahdollisuuksin toteuttaa omia pyrkimyksiään ja toiveitaan ja rakentaa itselleen sopivan elämän ilman perinteisten sukupuoliroolien painolastia”.

Vanhemmuuden vala

Julia ja Ilkka Sihvola lukemassa vanhempainvalaa. Todistajana Elli, 11 kk.

Vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta pyrki-väni kasvattamaan lapseni parhaan kykyni mukaan. Rohkaisen lastani arvostamaan sekä itseään että toista ihmistä samanvertaisina yksilönä – arvokkaina ja ainutlaatuisina...

Näin alkaa Vanhemmuuden vala, jonka Suomen Naisyhdistys julkisti huhtikuun alussa. Sen välityksellä yhdistys vastuu Suomen naiset luomaan vastuun ja välittämisen kasvukulttuuria.

”Vanhemmuuden vala tarkoittaa henkisyiden lujittamaa kasvutilaa, jossa lapsen on turvallista kasvaa ja kehittyä”, yhdistyksen puheenjohtaja **Seija Sihvola** avaa valaa. Välittämisen kasvukulttuuria vahvistetaan vanhempien keskinäisen sopimuksen avulla. Se tehdään rakkaudesta lapseen ja on moraalinen velvoite, johon sitoudutaan perhepiirissä annettulla julkisella lupauksella.

Vanhemmuuden vala on Suomen Naisyhdistyksen kannus-

tus ja kädenojennus lasten vanhemmille. Sen myötä halutaan vähentää näiden lisääntyvää yksinäisyyttä ja turvattomuutta. Yhdistys uskoo, että huomisen hyvinvointi syntyy ruohonjuuritasolla arkisista teoista keskinäisen auttamisen voimin.

Vanhemmuuden vala tuntuu juhlalliselta. Ja on sitä epävirallisuudesta huolimatta.

”Lääkäriin, tuomariin ja sotiilaan vala nojautuvat eettisiin – joko kirjoitettuihin tai kirjoittamattomiin – ohjeisiin. Vanhemmudelle ei virallisia eettisiä ohjeita ole, mutta hyvän vanhemmuuden arvolatauksia on”, Seija Sihvola tiivistää.

Vala ei ole myöskään juridinen asiakirja, eikä siihen voi vedota vanhemmuuden karikokopaikeissa. Se ei ota kantaa vanhempien riitoihin, vaan on henkinen asiakirja. Se sitouttaa vanhemmat huolehtimaan yhdessä lapsesta eronkin tullen. Parhaimmillaan vala laajentaa miehen ja naisen tietoisuutta vanhemmuudestaan ja antaa liikkumatilaa lapsen kasvaa. Se tukee vanhempia pitämään

lapsi terveellä tavalla elämän keskiössä.

Vala on ehkäisevää lastensuojelua. Seija Sihvola toteaa, että jos yksikin lapsi säästyy sen avulla kaltoin kohtelulta tai jommankumman vanhemman hylkäämiseltä, vala on täytännyt tehtävänsä.

Valan vannomistilaisuudeksi hän ehdottaa kaste- tai nimenantojuhlaa tai jotakin muuta lämminhenkistä tilaisuutta.

Valan julkistus osui ajankohintaan, jolloin lähtevän hallituksen aikaansaannoksia tarkasteltiin ja uusia lupauksia tarjottiin. Perhepolitiikka oli päättymässä laihoin tuloksin, eikä lapsiasiavaltuutetun peräänkuuluttamaa lakia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista ole näköpiirissä.

Myös vanhempainvapaa-työryhmän mietintö vanhempainvapaaajärjestelmän kehittämisestä oli juuri valmistunut. Se ei sisältänyt varsinaista esitystä, mutta hahmotteli kolme kehitysmallia, joissa koko vanhempainvapaakauden pidennys olisi kuukaudesta lähes kuuteen kuukauteen.

Ensimmäinen perustuu nykymalliin, jossa isän vapaata pidennettäisiin. Toisessa mallissa pidennettäisiin sekä isän vapaata että vanhempien yhteisesti jakamaa vapaata. Kolmas malli on paljon julkisessa keskustelussa esillä ollut 6+6+6 -malli, jossa vapaa on jaettu kolmeen yhtä pitkään jaksoon. Näistä yksi kuuluu äidille ja yksi isälle, kolmannen jakson käytöstä vanhemmat sopivat keskenään.

Vanhemmuuden vala päättyy lauseeseen: Uskon meihin ja yhteiseen päämääräämme luoda lapsellemme hyvä, onnellinen ja sopusointuinen elämä. Samaa toivoisi myös päättäjien tavoittelevan.

TALO TÄYNNÄ NAISEUTTA, IHANAA!

Suomen naisellisin näyttely löytyy Helsingistä Suurtorin kupeesta.

Naisasia-aktivisti Aleksandra Gripenberg perusti vuonna 1911 Suomen Naisten Kansalliliiton, nykyisen Suomen Naisjärjestöjen Keskusliiton.

Sederholm'n talo on Helsingin vanhin säilynyt kivitaho; kauppias Johan Sederholm rakennutti sen 1757. Nykyään talo on Helsingin kaupungin museo.

Kun Naisjärjestöjen Keskusliiton satavuotisnäyttely Naisten huoneet – elämää ja tekoja avattiin maaliskuussa Naisten päivänä, ihastuttava puheensorina täytti hetkessä Sederholm'n talon. Yli 400 kävijää jo ensimmäisenä iltana nosti hymyn pääsihteeri **Leena Ruusuvooren** huulille; vuoden ahkerointi ei ollut mennyt harakoille.

Samat tuntemukset olivat **Suomalaisella Naisliitolla**, joka oli kolmen sisarjärjestön – **Suomen Naisyhdistyksen, Suomen Akateemisten Naisten ja Naistoimittajien** kanssa ideoinut Kymppien tyttöjen huoneen. Oli kuvauttanut sinne kirjastonsa aarteita, lainannut Hilja Vilkemaan matkakassin, silkkitakin ja -puvun, kaivanut arkistoistaan Maikki Fribergin ja Hilja Vilkemaan valokuvat

ja tiivistänyt menneiden vuosien saavutukset. Kun esillä oli sisarjärjestöjen kirjailija Tyyni Tuulion ja professori Ilona Jalavan hahmot, valokuva Pohjoismaiden ensimmäisestä naisylioppilaasta Marie

Historian tutkija Maritta Pohls ja Suomen tunnetuimmat naisikonit: Paula-, Elovena- ja Lotto-tyttö. Näyttelyn käsikirjoitus ja oiva näyttelyluettelo ovat Marittan käsialaa.

Tschetschulinista ja tietoisuuskampanoijien koulutushankkeesta Afganistanissa, huone näytti todella sivistyneitten naisten, kymppien tyttöjen huoneelta.

Näyttelyssä toimintaansa esittelee yli 40 naisjärjestöä. Sadassa vuodessa Naisjärjestöjen Keskusliitto on kasvanut seitsemän pienen naisyhdistyksen järjestöstä mahtiliitoksi, johon kuuluu 64 jäsenjärjestöä Africarewosta Zonttiin ja näiden yli 400 000 naista. Niinpä myös Naisten huoneet -näyttely on moni-ilmeinen. Kättilöiden vaaleanpunaisesta huoneesta poiketaan Luetaan yhdessä -soppeeseen, jossa kerrotaan miten vapaaehtoiset opettavat lukutaitoa maahanmuuttajanaishille, ja sieltä ihailemaan maailman naisten pukuja. Marttojen huone vie katsojansa arjen nuukailuun ja puutarhanaisten vihreä nurkkaus kesään. Maanpuolustusnaisten huone muistuttaa sankariäideistä ja -isoäideistä. 115 vuotta täyttävä Suomen Voimisteluliitto Svoli toivoo, ettei huoneessa kävijä tyytyisi vain katsomaan vaan tarttuisi käsipainoihin.

Kekseliäisyys onkin sana, joka parhaiten kuvaa näyttelyä. Eivätkä näyttelyn suunnittelijat ole tyytyneet vain esineisiin ja kuviin, vaan täyttäneet seinäpinnat naisten satavuotishistorialla ja saavutuksilla. Eikä niitä ole vähän. On vapauduttu aviomiehen holhouksesta, saatu äitiysloma, aborttilaki, tasa-arvo-ohjelma, päivähoido, naispresidentti ja -piispakin.

Naisjärjestöjen Keskusliiton puheenjohtajan **Sirkka-Liisa Anttila** lainasi näyttelyn avajaispuheessaan rautarouva Margaret Thatcherin siivekkääksi noussutta lausetta: Jos politiikassa haluat, että jo

Näyttelyn arkkitehtuurin suunnitteli taiteen muotoilija Tarja Kunttunen. Vieressä kirjailija Tyyni Tuulio.

Kymppien tyttöjen huoneen seinää peittää valokuva Naisliiton kirjaston hyllystä. Sen vierellä olevan hahmon yllä on Hilja Viikemaan silkkitakki ja -puku.

Lasikattoa tavoittelevat portaat palauttavat mieleen Minna Canthin lauseen: "Lahjakkaimmallaikin naisella on tuhat vertaa enemmän ulkoapäin tulevia esteitä ja vaikeuksia kuin miehensä työtöveillä".

takin tulee sanotuksi, pyydä miestä. Jos haluat, että jotakin tulee tehdyksi, pyydä naista.

Naisten huoneet -näyttely paljastaa, että näin on ollut sata vuotta – ja on edelleen.

Kesän nostalgisimmat maut löytyvät Helsinki-viikolla Cafe Olsonin kahvipöydästä, jossa oli vadelmakyrsiä, tappioleipiä, nimipäiväkransseja ja äidin paksuja piparkakkuja. Ohjeet samoin kuin 1900-luvun alun tunnelmaa henkivät nimet oli poimittu Suomen ensimmäisen kotitalousopettajan, Anna Olsonin keittokirjoista. - Kuva: Helsingin kaupunginmuseo/Sakari Kiuru.

Marttojen huoneen yksi seinä on varattu nikselle, joita kävijöiden toivotaan kartuttavan.

Muutamaa vallan huipulla olevaa naista pyydettiin valitsemaan ihannehenkilö tai -puku. Ex-ope-tusministeri Henna Virkkunen valitsi ex-puolustusministeri Elisabeth Rehnin.

Yläkerran Ruusukuja 76 kertoo perhevä-kivallasta, joka ei katso kansallisuutta, kulttuuria eikä varal-lisuutta. Prostituutio-nurkkaus puolestaan muistuttaa ajasta, jolloin naiskauppa oli todellinen ongelma.

NAISLIITTO SEDERHOLMIN TALOSSA

Minna Canth -seuran puheenjohtaja Kirsti Mäkinen (oik.) ja teatteriohjaaja Heini Tola Kympin tyttöjen huoneessa.

Filosofian tohtori Venla Sainio on kirjoittanut Tekla Hultinin elämänkerran.

Minnan ja Jussin ajasta kertovat Kirsti Mäkinen (oik.) Tellervo Krogerus, Petteri Ormio (Juhani Ahon veljen Pekan jälkeläisiä) ja Satu Grünthal hurmasivat kuulijat.

Erikoissairaanhoidaja-kätilö Eija Pessinen esitteli synnytystuki-keksintöään yleisölle. Koesynnyttäjänä Marketta Huuhtanen.

Näyttelyyn osallistuvat naisjärjestöt ovat saaneet varata Sederholmin talon näyttelyineen haluamanaan aikana käyttöönsä.

Naisliitto käytti tätä mahdollisuutta kolmena päivänä. Maaliskuun kolmantena torstaina se kutsui vieraakseen Minna Canth-seuran. Kutsun otti vastaan yli 20 naista puheenjohtajansa **Kirsti Mäkisen** johdolla. Heille esiteltiin näyttely ja varsinkin sen **Kympin tyttöjen huone**.

Seuraavana päivänä liitto esitteli neljä tuntia historiaansa ja toimintaansa. Alussa estäytyivät seuran voimahahmot Tekla Hultin, Maissi Erkko, Maikki Friberg, Hilja Vilke-maa, Helle Kannila ja Naima Kurvinen **Venla Sainion, Maija Kauppisen, Maritta Pohlsin, Maijaliisa Kaistilan, Satu Postpischlin ja Kirsti Ojalan** välityksellä. Kahvitoman tauon jälkeen kerrottiin muutamasta liiton nykytoiminnasta – bridgestä, keksijänaisista, kirjastosta, yhdessä olemisesta ja jäsenlehdessä – **Raili Kiesilän, Eija Pessisen, Marja-Leena Jaakkolan, Oili Pāvalsin ja Riitta Siveniuksen** suulla. Nelituntinen sessio päättyi **Seija Tuohesmaan** uskantelettarelaisiin runoihin.

Myös tasa-arvon eli Minna Canthin päivää vietettiin Sederholmin talossa. Sen aloitti ex-tasa-arvoaltuutettu **Tuulikki Petäjämäki**, joka kertoi miesten ja naisten tasa-arvosta. Sen jälkeen Minna Canthin ja Juhani Ahon seuran neljä jäsentä esittivät dialogin Minnan ja Jussin aika. Vaikka Minna Canthin ja Juhani Ahon vuorovai-kutusaika kesti vain 14 vuotta, suhde oli inspiroiva ja luova. Minna syöti aiheita ja aatteita nuorelle Jussille, Jussi taas keski-ikäiselle Minnalle uusia ajatuksia ja vaikutteita, uutta ”käseri-stiilia” ja modernia kieltä.

90 vuotta naisen elämää

Sirkka Nukarilla on ilmiömäinen muisti. Hän puhui tauotta ja papereita tunnin elämästään ja kokemuksistaan naisena.

Nainen on kuin valtameri. Pinta antaa periksi pienille aallon vireille, mutta kantaa valtamerilaivan.

Lause on **Sirkka Nukarin**, 93-vuotiaan maatalon emännän, joka kertoi Suomalaisen **Naisliiton Hämeenlinnan Osaston** jäsenillassa, millaista oli elämä aurinkoisella 1930-luvulla, synkkinä sotavuosina, toiveikkaina jälleenrakennusvuosina ja nyt, kun kalenterin täyttävät ylivedetyt nimet. Kun ihminen, jonka kanssa on jakanut elämän, on poissa. Eikä kotona ei ole ketään, jolle puhua.

Elämä päiväkirjoissa

”Vanhuus ei tule yksin, vaan tuo mukanaan monta vaivaa. Allit roikkuu, töppöset painaa, rinnat riippuu, hampaat heiluu, tukka katoaa...”, Sirkka lueteele ikääntymisen seuralaisia. Niihin kuuluu myös puhe vanhuksista taakkana. Ei ole kivaa olla ongelma.

Tällaisina itsesäälin hetkinä Sirkalla on tapana turvautua kirjaan. Joko muiden kirjoittamaan tai omaan päiväkirjaan, joita on kertynyt vuosikymmenten saatossa 76. Eli vuodesta 1924, jolloin hän tikkukirjaimin kirjasi päivän merkittävimmän tapahtuman: Misse-kissan syn-

nyttämät neljä pentua myllyn rappusten alle. Unelmana oli tuolloin elämänura kirjailijana.

Sittemmin Sirkka Nukarin urasuunnitelmat muuttuivat monta kertaa. Ylioppilaaksi tultua opiskelu Helsingin yliopistossa vaihtui pian sairaanhoitajaopistoon, sairaanhoitajan ammatti isän sairastuttua maatilan, Vuorentakana olevan Nukarin suurtilan emännyyteen. Puolison, Allanin, myötä tilasta sukeutui harjoitustila, ja puolison osallistuessa valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen elämään edustamisesta ja vieraista huolehtimisesta tuli osa jokapäiväistä elämää. Eikä aina vain puolison rinnalla,

Naisliiton Hämeenlinnan osaston puheenjohtaja Heli Eskolin kiitti Sirkka Nukaria sanoin ja kukin.

vaan myös omana itsenä tv-ohjelmassa Tänään kotona, jota Kyllikki Virolainen toimitti.

Päiväkirjat olivat oiva apu, kun Sirkka Nukari kirjoitti kirjan Nukarin emäntiä ja isäntiä. Se ilmestyi vuosi sitten ja sai aikaan pienen kansannousun: Sirkkaa on haastateltu lehtiin, hän on näkynyt tv-ohjelmissa ja elokuvisakin ja häntä on pyydetty – ja edelleen pyydetään – puhumaan.

Ja Sirkka menee.

Työtä joka päivä

Avioliitostaan, jota kesti 60 vuotta, Sirkka Nukari toteaa, että se oli hyvä ja tasa-arvoinen – myös taloudellisesti.

”Minulla oli Nukarilla tuhannen kanan lattiakanala. Munatilin ansiosta meillä ei kiistelty, mikä on Allanan, mikä Sirkkan rahaa. Toisin oli vielä äitini kohdalla, sillä 1900-luvun alun maataloilla isännät määräsivät kaikesta ja pitivät rahat liiveissään. Isäni antoi kyllä pyydettyä auliisti talousrahaa, mutta ihmetteli, mitä vaimo rahalla tekee. Talossahan oli kaikkea.”

Vaikka naiset ovat nyt paremmassa asemassa, Sirkka Nukari kehottaa nuoria naisia tekemään avioehdon ja hankkimaan ammatin. Oma

ammatti on naiselle kuin henkivakuutus, ja E-pilleri takaa, ettei tarvitse naimisiin mennessään ostaa sikaa säkissä.

Naisten tasa-arvoa Sirkka Nukari on ajanut soroptimistisarten kanssa. Ja ajaa edelleen, sillä tehtävää riittää. ”Ajatellaan vaikkapa naisten tekemää ilmaista kotityötä. Tai kaksinaismoraalia, mikä näkyy esimerkiksi politiikassa. Jos naispolitiikko kerskuisi saavutuksillaan miesten tavoin, hän ei pääsisi eduskuntaan.”

Mutta eivät naisetkaan moitteita jää, sillä Sirkka kaipaavaa solidaarisuutta naisten välille. Ja muistuttaa, että ollakseen tyytyväinen, ihmisen on joka päivä tehtävä työtä.

”Kun se parasta on ollut, on se työtä ja aherrusta ollut”, hän siteeraa kansanviisautta ja muistuttaa, että keskipäivän kiireessä unohtuu, kuinka nopeasti me tärkeimmän elämän elämme.

Kirjat ystävinä

Kun mittarissa on yli 90 vuotta, valtaosa aikalaisystävistä on poissa. Yksinäiset hetket pelastaa lukeminen.

”Arjen ilojani ovat päivän lehti aamulla ja kirjat, joita ilman olisin ’hupsu’.”

Pitkän elämän aikana kirja on ollutkin Sirkalle uskollinen elämänkumppani. Iloisina ja murheellisina hetkinä hän on löytänyt kirjojen maailmasta varaventtiilin. Ja kirjojen maailmaan hän kertoo pakenevansa, kun vanhuus ahdistaa ja kun kukaan ei soita.

Mutta ei Sirkka kirjoja vain yksin lue. Jo vuosia sitten hän liittyi hämeenlinnalaisnaisten lukupiiriin, ja vuonna 2002 suomalainen Kirjakauppa nimitti hänet Vuoden lukijaksi. Sirkka toteaa, että kirjoja rakastava ei ole koskaan ihan yksin. Mielikirjat ovat aina lähellä, luettavissa. Ja tietysti myös päiväkirjat, joihin hän tarttuu uudestaan ja uudestaan.

”Kun luen päiväkirjojani, ne tuntuvat kuin juuri kirjoitetuilta. Esimerkiksi kevään 1937 päiväkirja ylioppilastanssiaisista Vanhan Aulangon pyöreässä salissa, kun kaikki oli ihanaa, koko elämä edessä. En voinut aavistaa, että edessä on kenttäharmaa nuoruus.”

Eikä liioin sitä, ettei hänen ole tarvinnut katkoa juuriaan. ”Olen elänyt koko elämäni – opiskeluvuosi lukuun ottamatta – kotikylässäni Vuorentakanä.” ●

Vuonna 1728 perustettu Nukarin tila oli siirtynyt vuosikymmenestä toiseen isältä pojalle, kunnes syntyi kolme tytärtä. Niinpä vuonna 1918, jolloin Sirkka syntyi, isä Evert ei voinut muuta kuin tokaista puhelimeen: ”Mitäs siitä, tyttöhän se vain on”. Siskonsa kanssa Sirkka sai sitten vuosikymmenet kuulla: ”Tämä möinen talo eikä poikaa”. Asia korjaantui vuonna 1957, jolloin Sirkalle ja Allanille syntyi poika, Antero.

Pelon vastavoima on sivistys

Pelko on taustalla, kun ihminen vihaa toista, tuntematonta, lähettää tälle uhkaavia sähköposteja ja kehottaa jopa poistumaan maasta.

Muuttuuko ihminen ja jos muuttuu, mihin suuntaan?, kyseltiin helmikuussa Kaisaniemen koulutuspäivänä. Vastausta kysymykseen hakivat koulutustoimikunnan vetäjän **Anneli Mäkisen** johdolla sosiologian emeritusprofessori **Risto Alapuro**, toimittaja **Johanna Korhonen** ja psykologian professori **Markku Ojanen**.

Muukalaisvastaisuus ytimenä

Oikeistopopulismi ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus oli Risto Alapuron esitelmän otsikkona.

Aihe oli ajankohtainen, sillä eduskuntavaalit lähestyivät ja rasistisia viestejä lähettävä oikeistopopulistinen puolue oli vahvassa nousussa.

Oikeistolaisuus liittyy esitelmöijän mukaan yhteiskunnan huono-osaisuuteen. Sitä ilmenee yleensä yhteiskunnallisen portaikon ala-askelmilla, ja sen kantavana ytimenä on muukalaisvastainen politiikka. Oikeistolaisuus jakaantuu uuteen äärioikeistoon ja oikeistopopulismiin.

Uuden äärioikeiston tavoitteena on rajojen sulkeminen kansakunnan ulkopuolisilta ja muiden etnisten ryhmien eriarvoinen kohtelu. Oikeistopopulismi taas on kansansuosioon erityisesti kansankiihotuksen keinoin tähtäävää poliittista toimintaa. Sen tavoitteena on menestyä vaaleissa epäkohtia esiin nostamalla. Populismilla ei ole

omaa, selkeää ideologiaa, vaan se yhdistelee asioita poliittisesti oikealta ja vasemmalta. Muukalaisvastaisuus on vain osa sen retoriikkaa, ja suora suhde kansaan on tärkeää.

Perussuomalaisuudessa äärioikeistolaisista ja oikeistopopulismia on Risto Alapuron mukaan se, että politiikan areenalle on tuotu muukalaisvastaisuuden lisäksi köyhyys ja syrjäytyminen. Suomen poliittiselle kulttuurille ominaisen defensiivisyyden, puolustautumisen, perussuomalaiset ovat onnistuneesti omineet. Sulauttamalla uusia kysymyksiä vanhojen puolueiden politiikkaan se on lisännyt uskottavuuttaan.

Pelko synnyttää vihapuheita

Aiemmin Euroopan valtiollinen jako perustui hallitsijasukuihin ja Jumalaan: valta oli Jumalasta eikä ihminen voinut sitä muuttaa. Valtioissa ihmiset olivat jo syntyperältään eriarvoisia, mutta valtiot asukkaiksiinsa nähden samanlaisia. Edistyksen vuoksi ei kannattanut muuttaa valtiosta toiseen, koska syntyperäinen asema ei siitä muuttunut.

Vallankumousten myötä kansalaiset alkoivat tavoitella tasa-arvoa omassa maassaan. Valtioiden välinen eriarvoisuus kasvoi samalla kun valtioissa ihmisten eriarvoisuus kaventui. Kun nyt EU:n valtiot – puhumattakaan kehittyvistä maista – poikkeavat merkittävästi toisistaan, köyhät pelkäävät, että

vielä huonommista oloista tulevat vievät heiltä kansalaisoikeuksiin kuuluvia etuusia.

Pelko, että toinen vie minulta etuuden, puolison tai työn, saa ihmiset uhkaamaan toisiaan. Se synnyttää Johanna Korhosen mukaan myös vihapuheita ja saamonsen lähettämään netin kautta vihapostia. Nimettömänä.

Vaikka media-alan ammatillaisen mielestä on hyvä, että nimettömyys on tavallisen ihmisen perussoikeus, siitä on tullut ongelma, jonka suojissa lähetetään paitsi viha- myös törkypostia. Johanna Korhosta on myös askarruttanut, synnyttääkö verkko uutta vihaa. Ja miten siltä välttyttäisiin, sillä ihmisyyhteisöllä on muitakin keinoja selvittää ongelmia kuin levittää syytöksiä nettiin.

Myös viha pitäisi saada ihmisestä jollakin tavoin pois. Tähän toimittajalla on lääke: sivistys.

”Pelon vastavoima on sivistys eli tieto yhdistettynä älyyn. Sivistykseen kuuluu myös suvaitsevaisuus.

Suomalaisten elämä keventynyt

Vihan, pelon ja muutosten vastapainoksi Markku Ojanen kertoi onnellisuudesta, jossa Suomi on tutkimusten mukaan maailman kärjessä.

Onnellisuuden taustalla on joukko asioita, jotka ovat viimeisen sadan vuoden aikana parantuneet.

Kovan bisnesmaailman vastapainoksi Markku Ojanen ehdotti, että alkaisimme antaa toiselle jotakin ihan ilmaiseksi.

Risto Alatalon mielestä rikas Eurooppa ei kauan pärjää ilman työvoimaa, maahanmuuttajia.

Johanna Korhonen muistutti, että sananvapaus ei oikeuta sanomaan toiselle mitä tahansa.

Pieni venyttelytuokio virkisti kehoa ja aivoja.

”Työ on keventynyt. Kipu samoin kuin köyhyys ovat lieventyneet. Vahvojen vallan käyttö on vähentynyt. Tasa-arvo ja turvallisuus ovat lisääntyneet, samoin vapaus. Matkanteko on helpottunut, ja elämä on kiireetömämpää. Valinnan mahdollisuuksia on paljon”, onnellisuusprofessori luutteli.

Jos ihmissuhteetkin ovat hyvät ja ihminen kokee olevansa

arvostettu yksilö, jota kohdellaan oikeudenmukaisesti, hyvän, mielekkään elämän perusta on kunnossa.

Vastapuolella ovat alituinen kiire – tai ainakin kiireen tuntu – taloudellisen eriarvoisuuden lisääntyminen sekä yksinäisyyden ja masennuksen yleistyminen. Itsepalvelu on vanhenevalle väestölle rankkaa, samoin tekninen turvattomuus ja alituiset muutokset.

Vieraus, jota tunnemme maahanmuuttajia kohtaan, ei ole Markku Ojanen mukaan luonnotonta. ”Maahanmuuttajat tulevat yhteisöllisistä kulttuureista, me taas elämme minuus-yhteiskunnassa”.

Summa summarum: me suomalaiset voimme olla tyytyväisiä elämäämme. Saldo on positiivinen.

...

Kaikki väkivalta on väärin

”Työpaikkakiusaaminen on osa väkivaltaa”, totesi työpsykologian asiantuntija Katriina Perkka-Jortikka toukokuussa Torniossa.
”Siihen on puututtava heti paikan päällä.”

Filosofian tohtori **Katriina Perkka-Jortikan** aiheena oli ihmisten sosiaalinen vuorovaikutus, joka kielteisimmillään ilmenee psyykkisenä ja fyysisenä väkivaltana.

”Väkivaltaa on muun muassa koulu- ja työpaikkakiusaaminen ja fyysinen väkivalta, johon kuuluu seksuaalinen häirintä. Parisuhteessa seksuaalinen väkivalta liittyy usein muuhun väkivaltaan, ja uhrin on vaikea tunnistaa sitä. Työelämässä se on helpompi havaita, koska siihen liittyy harvoin muuta fyysisistä väkivaltaa.”

Väkivalta on kuitenkin aina ihmisoikeusloukkaus, jota kenenkään ei tule sietää.

Ongelma hoidettava heti

Katriina Perkka-Jortikka ratkoo työkseen työpaikkaongelmia. Niinpä kuulijoita kiinnosti erityisesti työpaikoilla ja kouluissa ilmenevä väkivalta, omien tunteiden ja voimavarojen hallinta, väkivaltaan liittyvä traditio ja johtaminen työelämässä sekä miten vuorovaikutustaitoja voi kehittää.

Henkistä väkivaltaa torjutaan luennoitsijan mukaan parhaiten puuttamalla siihen varhain, jolloin pahan kierre ei pääse päälle.

”Kiusaaminen ja ryhmän ulkopuolelle jättäminen on ratkaistava siinä yhteisössä, jossa sitä tapahtuu. Kiusaamista ei pitäisi – kuten valitettavan usein ta-

Katriina Perkka-Jortikka kertoi vierailevansa mielellään synnyinkaupungissaan Torniossa.

pahtuu – legitimoida eli laillistaa viranomaisten ja lääkärin hoidettavaksi. Tässä vaiheessa uhri on jo saanut ’vaikean’ henkilön leiman työyhteisön sisällä eri klikeissa, ja kierre on valmis odottamaan seuraavaa uhria”, työpsykologi muistutti.

Hyvinä esimerkkeinä konkreettisista, ennaltaehkäisevistä toimista hän mainitsi Kivakoulu-hankkeet ja kuntien toimenpideohjelmat muun muassa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi.

Yhteisön, ei yksilön tauti

Valtakunnallisen työolobarometrin mukaan 38 prosenttia palkansaajista on havainnut

työpaikallaan kiusaamista, henkistä väkivaltaa, jota on vaikea näyttää toteen. Katriina Perkka-Jortikka peräänkuuluttikin ongelmien pöydälle nostamista, konkretisoimista.

Yleisön kysymykseen, miksi työpaikkakiusaamista on Pohjoismaista Suomessa eniten, luennoitsija mainitsi työyhteisössä syntyneet klikit, huonon johtamisen ja työyhteisöjen sulkeutuneisuuden.

Hän myös varoitti työnhakijaa menemästä ongelmalliseen työyhteisöön, vaikka myönsikin, että työnhakijan on vaikea tutustua etukäteen tulevan työpaikkansa ”tunne kenttään”.

”Henkinen väkivalta on yhteisön, ei yksilön tauti”, hän muistutti.

Äiti- ja isämäiset työkulttuurit

Johtamiskulttuurista Katriina Perkka-Jortikka otti esille teorian naisiin ja miehiin kohdistuvista erilaisista johtamisodotuksista.

”Naisia on paljon alemmassa- ja keskijohdossa, joissa naiselta odotetaan ’äitimäistä’ eli ymmärtävää ja silittävää käyttäytymistä. Ylemmässä johdossa on taas usein mies, jonka työyhteisö odottaa olevan auktoriteetti, kaapin paikan näyttäjä, ja jopa ’kurittaja’ eli traditionaalinen isähahmo.”

Sukupuoleen sidotut äiti-mäisyys ja isämyisyys näkyvät varsinkin kriisissä olevissa työyhteisöissä, joita Katriina Perkka-Jortikka kutsuu ”avuttomiksi työyhteisöiksi”.

Tässä avuttomuuden tilassa työntekijät huutavat vuoroin äidin, vuoroin isän perään. Siksi ei ole outoa, kun kriisiyhteisö arvostelee lähiesimiehen – joka on usein nainen – poissaoloa. ”Lapset huutavat apuun äitiä. Ylemmän johdon auktorimainen ja etäinen rooli on erilainen.”

Esimerkkinä tällaisesta johtamisesta hän mainitsi IMF:n

johtajan ihanneisäroolin romahuttamisen. Jotta vanhat stereotyyppit ja odotukset romuttuisivat, naisia pitäisi olla enemmän ylemmässä johdossa. Tosin tilalle valitun naisen on vaikea ottaa tilanne ja johto haltuunsa.

Omat tunteet tunnistettava

Ongelmien ehkäisemiseen ja poistamiseen Katriina Perkka-Jortikka muistutti lainsäädännön olemassaoloa. Hän painotti

myös puhumisen ja kuuntelemisen taitoa sekä omien tunteiden tunnistamista kriisitilanteissa.

Tilaisuuden lopuksi yleisö sai muutaman käytännön esimerkin avulla pohtia omia tunteitaan ja kriisitilanteiden hallintaa.

Luento kuului Alatornion Osaston luentosarjaan Naisten oikeus turvalliseen arkeen ja tulevaisuuteen. Sarjaa on rahoittanut oikeusministeriö.

KUN TASA-ARVO UNOHTUU

Vaaan Suomalainen Naisklubi ry sai vuoden ensimmäiseen klubi-iltaansa vieraakseen Vaasan ensi- ja turvakodin avopalvelupiste Avokin kolme terapeuttia. He kertoivat työstään, jossa he kohtaavat perheet äärimmäisissä kriiseissä.

Sana terrorismi tuo mieleen uutiskuvat World Trade Centerin katastrofista tai suurkaupunkien mellakoista. Sen merkitys on kuitenkin arkisempi: se on väkivaltaista käyttäytymistä, jonka avulla herätetään pelkoa ja saavutetaan valtaa. Terrorismi on myös toisen ihmisen tunteiden, ajatusten ja tekojen kontrollointia. Sitä kutsutaan perhe- ja lähisuhdeväkivallaksi.

Asiat, joista Avokin terapeutit Tea Mäki, Pia Lankila ja Sakari Sorola kertoivat, järkyttivät meitä. Jo ilmaisuna perhe- ja lähisuhdeväkivalta on sanahirviö. Yleisintä väkivaltaa on parisuhteessa, mutta sitä esiintyy myös lasten ja vanhempien välillä. Väkivalta voi olla fyysistä, henkistä, seksuaalista,

taloudellista tai jopa uskonnollista. Ihminen, joka vuosia kestäneen pelon ja uhan jälkeen hakee apua, on usein täysin rikki. Hänelle turvallisuuden saaminen on haaste, mikä edellyttää vahvaa ammattitaitoa auttajalta. Uhrin tunteita, ajatuksia ja tekoja on saatettu valvoa niin, että hän on tyystin menettänyt minuutensa.

Parisuhdehelvetissä elävät aikuiset eivät useinkaan tiedosta lastensa hätää, ja tähän tarvitaan ammattiauttajia. Lapsi- ja nuorisotyössä käytetään luovaa toimintaa hyväksi. Solmuja auotaan kehittämällä yhdessä puuhastelua ja keskustelua vanhempien ja lasten kanssa.

Maahanmuuttajat muodostavat kulttuuriensa, uskon-

tojensa ja kieliongelmiensa vuoksi oman ryhmänsä perhesuhdeväkivallan torjunnassa. Heidän traumansa voivat olla kaukaa menneisyydestä, ja tasa-arvon he ymmärtävät toisin kuin me suomalaiset.

Fyysisen väkivallan uhri on useimmiten nainen, mutta myös väkivallan tekijät tarvitsevat apua. Taustalla on isyysongelmia, huoltajuuskiistoja ja tavallisesti myös alkoholiongelmiä. Pysyviä ratkaisuja ei saada, ellei myös väkivallan tekijän ongelmia selvitetä. Jo luottamukselliset, avoimet keskustelut avaavat solmuja, ja niitä avautuu lisää suljetussa, 4-8 hengen keskusteluryhmässä, joka kokoontuu säännöllisesti kahden ohjaajan kanssa 15 kertaa.

Perhetukea annetaan ensi- ja turvakodin lisäksi myös avopalvelukeskus Avokissa ja kriisipuhelimessa, mikä päivystää ympäri vuorokauden. Vaasan kaupunki ja lähikunnat rahoittavat turvakoti-, Raha-automaattiyhdistys avopalvelutoimintaa.

Illan alustajat Tea Mäki (vas.), Sakari Sorola ja Pia Lankila antoivat vaasalaisklubin naisille miettimistä pitkäksi aikaa. Taustalla taiteilija Kaarina Heikinheimon tekstiilityö Mutkikas juttu.

Muistiyhdistys on tukena arjessa

Kun muisti heikentyy niin paljon, että se haittaa jokapäiväistä elämää, on syytä hakea asiantuntijaneuvoja.

*”Autamme, kun muistihäiriöt alkavat huolestuttaa”, ker-
tovat Ida-Maria Varsaluoma (vas.), Virpi Rasinaho, Pia
Kuusjärvi ja Maire Urmas (keskellä).*

Helpoimmin neuvoja saa muistiyhdistyksestä, joita on eri puolilla maata. Muistiyhdistyksen edeltäjiä ovat Alzheimer- ja dementia-yhdistykset, joita alettiin perustaa Suomeen vuonna 1986. Viisi vuotta myöhemmin myös **Jyväskylä** sai omansa. Pari vuotta sitten kattojärjestön nimi muuttui tarkoitustaan paremmin vastaavaksi Muistiliitoksi ja Jyväskylän yhdistyksen nimi **Keski-Suomen Muistiyhdistykseksi**. Alaosastoja sillä on Joutsassa, Karstulassa, Keuruulla, Multialla, Viitasaarella ja Äänekoskella. Jäsenet ovat muistihäiriöisiä ja omaisia.

”Muistioireiden ja -sairauksien ennaltaehkäisy on alueellisesti tärkeää”, **Maire Urmas**, Keski-Suomen Muistiyhdistyksen puheenjohtaja, toteaa. Se vähentää haittavaikutuksia.

Muistiyhdistyksen toimintaa tukee aluekeskus Keski-Suomen Muistiluotsi. Suomessa niitä on kaikkiaan 18.

”Ohjaamme ja neuvomme muistihäiriöisiä, valmennamme heitä sopeutumaan, järjestämme heille ensitietokursseja, vertaistukitapaamisia sekä kuntoutus- ja virkistystapahtumia. Koulutamme myös vapaaehtoisia auttamaan heitä”, kehittämispäällikkö **Virpi Rasinaho** kertoo Muistiluotsin toiminnasta.

RAY:n rahoittama projekti on kestänyt nyt kuusi vuotta, ja toiveita sen jatkumisesta on.

Tänä vuonna 20 vuotta täyttävän Keski-Suomen Muistiyhdistyksen toiminta on ollut Maire Urmasen mukaan aktiivista, ja yhdistys on ollutkin koko 2000-luvun jäsenmäärältään Suomen suurin. Yhdistys kokoontuu pari kertaa kuukaudessa, ja kokouksiin on saatu asiantuntijoita puhumaan. Asiantuntijaneuvoja otetaan nykyisin entistä rohkeammin vastaan. ●

Aina ajattelen jokea
12.2.2010 – 8.1.2012

KESÄLLÄ JOELLA KALASTEELLAAN

Aineen taidemuseo
The Aine Art Museum

triketti E. P. 05400 TORNO, www.tornio.fi/line, +358 50 584 0000, aina.taidemuseo@tornio.fi
avoinne.cpr: ti-su/10-11-1E, per-su/11-3u/11-15

SINFONINEN PERINNEPÄIVÄ

Naisliittolaiset viettävät vuosittain kahdeksantena joulukuuta Hilja Vilkemaan perinnepäivää. Viime vuonna aiheena oli Jean Sibelius, jonka elämää ja tuotantoa valotti pianisti Erik T. Tawaststjerna.

Pianisti, Sibelius-Akatemian pianomusiikin professori Erik T. Tawaststjerna tunnetaan pelkistettyjen miniatyyrien vähäeleisenä tulkkina. Tästä taidosta joukko naisliittolaisia nautti joulukuussa Opetusneuvos Hilja Vilkemaan perinneillassa. Runsaaseen tuntiin esitelmöitsijä tiivistä Jean Sibeliuksen keskeisen sävellyselämän. Eli vuodet 1890–1924.

Musiikkiesitelmänsä aluksi Erik T. Tawaststjerna vei kuulijansa Sibeliuksen ensimmäisten pianosävellysten, Kuuden impromptun maailmaan. Sen jälkeen hän kertoi lyhyesti Hämeenlinnassa syntyneen ja sen lyseosta ylioppilaaksi päässeen nuoren miehen alkuvaiheista: tämän kiinnostuksesta suomalaisuuteen ja wieniläismusiikkiin. Tätä seurasi ensimmäinen suuri sinfoninen teos Kullervo, jota kuultiin levyltä.

Kullervon myötä esitelmöijä johdatti kuulijansa Sibeliuksen sinfonioiden maailmaan, jotka ovat jokainen tavallaan ensimmäisiä. Eli eräänlaisia uskontunnustuksia sille elämänvaiheelle, jota säveltäjä kulloinkin eli. Esimerkiksi 2. sinfoniaa edelsi Italian matka, johon mesenaatti Axel Carpelan järjesti rahat. Kolmannen sinfonian syntymisen aikoihin Ainola rakennettiin ja Sibeliuksen elämä seestyi. Seuraavan eli tummasävyisen 4. sinfonian taustalla olivat vaikeudet, jotka säveltäjä koki, kun hänen kurkusta leikattiin kasvain ja hän joutui luopumaan lähes 10 vuodeksi mielipaheistaan: sikareista ja alkoholista.

”Haasteellinen soittaa”, Erik T. Tawaststjerna totesi kohteliaasti pianostamme. Alla sibeliaaninen kahvipöytä, Maija Haavisto-Hyvärinen loihdittiin.

waststjerna mukaan ”eräänlainen lähtölaukaus nuoremmalle, esimerkiksi Magnus Lindbergin musiikille”. 1930-luvulla valmistui vielä kahdeksas sinfonia, mutta säveltäjä poltti sen.

Sinfonianäytteiden lisäksi kuultiin Jean Sibeliuksen pianosävellyksiä: Romanssi ja tietysti myös viulusävellyksistä kuuluisin eli Viulukonsertto, joka kuuluu viiden maailman parhaimman joukkoon. Vaikka Sibelius soitti Ainolassa aina pianoa, viulu oli alun perin hänen soittimensa. Hän on kerto-

Kun edelliset sinfoniat olivat syntyneet melko nopeaan tahtiin, seuraavat kolme vaativat enemmän kypsytelyä. Viidettä sinfoniaansa Sibelius hioi vuosikaudet ja piti sitä hyvin rakkaana. Eikä hän ole yksin; esimerkiksi maailmankuulu kanadalainen pianisti Glenn Gould on valinnut sen suosikkilevykseen autiolla saarelle.

Kuudes on pitenevien varjojen sinfonia ja kertoo säveltäjän ikääntymisestä, seitsemäs, Fantasia sinfonica, taas on valoisa. Muodoltaan se poikkeaa edellisistä: se on yksiosainen ja Ta-

nut jopa koesoitaneensa viulua Wienissä orkesterin kanssa.

Naisliittolaiset kuuntelivat lähes hengittämättä musiikin ja sanan vuoropuhelua. Ja kun Erik T. Tawaststjerna soitti lopuksi Finlandian pianosovituksena, kyynelhelmiä näkyi yhden jos toisenkin poskipäällä. Jos isä Erik Tawaststjerna oli legendaarinen luennoitsija ja Sibeliuksen elämäkerran kirjoittajana säveltäjän musiikin ja elämän vaiheet hyvin tunteva, ei poika Erik T. Tawaststjerna jää jälkeen. ●

Trautwein ja virittäjä

Me Helsingin osaston naisliittolaiset saamme aina marraskuun loppupuolella henkilökohtaisen kutsun tulla viettämään **Hilja Vilkemaan perinnepäivää**. Päivä on viikonpäivästä huolimatta aina sama, 8.12., Hilja Vilkemaan kuolinpäivä. Sama joulukuinen päivä sattuu olemaan myös Jean Sibeliuksen syntymäpäivä.

Viime vuonna säveltäjämestarin syntymästä tuli kuluneeksi 145 vuotta. Perinnepäivän järjestäjät olivat huomioineet sen ja kutsu-neet juhlavieraaksi professorin **Erik T. Tawaststjernan** kertomaan Sibeliuksen musiikista ja soittamaan sitä. Kuultuaan, että meillä on vanha pystypiano, hän toivoi saavansa soittaa vasta viritetyllä pianolla. Sain tehtäväksi hankkia virittäjän.

Tein sen todella mielelläni. Muistissa oli muutaman vuoden takainen perinnepäivä, kun konservatorion piano- ja viululuokan piansoittoa opiskeleva nuori mies kieltäytyi soittamasta epävireisellä pianollamme. Nuori viulustinalku joutui yllättäen tilanteeseen, jossa hänen oli soitettava ilman säestystä.

Niinpä kyselin hyvissä ajoin tutuilta soittajilta hyvää virittäjää, mutta sellaisen löytäminen ei osoittautunut helpoksi. Juhlakausi oli jo ovella: kenellä oli kalenteri viikoiksi eteenpäin täynnä, kuka ei vastannut toistuviin soittoihin eikä ollut kytkenyt vastaajaa puhelimeensa, kuka viritti vain flyygeleitä. Ei auttanut muu kuin turvautua puhelinluettelon keltaisiin sivuihin.

Sieltä löytyi nimi **Ville Hytönen**. Hänkin vetosi aluksi kiireisiin, mutta kuullessaan sijaintimme

Vanha Trautwein ja nuori Ville Hytönen kohtasivat toisensa viime vuoden marraskuussa.

Kuinka sattuikaan, että oli perjantai ja bridge-kerho kokoon-tunut pelaamaan. Joku pelaajista lähti hakemaan saliin unohtunutta laukkuaan ja palasi silmät sädehtien. "Rouvat! Nyt tarvitaan kamera! Ehei, ei mikään kännykkäkame-

olevan sopivasti reittiensä varrella hän lupautui tulemaan. Sovimme päivän ja kellonajan.

Niin **Trautwein**, vanha berliiniläinen pianomme, ja virittäjä kohtasivat. Nuori komea virittäjä levitti työkalut parketille ja aloitti kosketin koskettimelta, sävel säveleltä, työn. Sitä riitti, sillä jokainen sävel oli epävireessä, ja sen lisäksi koko rekisteri oli edelliseltä virityskerralta alavireessä. Suljin molemmat pariovet eteiseen ja jätin hänet tekemään työtään.

ra! Kunnan kamera!"

Pelaajiin kuului samassa talossa asuva **Leila Mali**, joten häneen ryhdyttiin vetoamaan kiihkeästi. Hän oli ystävällinen ja riensi hakemaan kotoaan kameran, ja niin bridge-kerhon vetäjä **Merja Talkamo**, joka oli kunnostautunut oman korttimme kuvaamisessa, otti kuvattavakseen fotogeenisen virittäjän sivulta jos toiselta, totisena ja hymyilevänä. Tuloksia ohessa! ●

Ystäväpiirissä elämyksiä arkeen

"Nauru on suorastaan lääke, joka vaikuttaa sekä mieleen että sisäelimiin", vakuuttavat huhtikuiseen Ystäväpiiriin osallistuvat Seija Lähdemäki (vas.), Eva Westergård, Salme Favorin ja Sirkka Rauhala.

Kaipaatko yhdessä tekemistä, kokemista ja ystävystymistä?, Vaasan Suomalainen Naisklubi kysyi klubitalonsa asukkailta. Kahdeksan heistä vastasi kyllä.

Kysymystä oli edeltänyt Vaasan kaupungin järjestämä kurssi, jossa valmennettiin vapaaehtoistyöntekijöitä Ystäväpiirien ryhmäohjaajiksi. Piiriin tavoitteena oli luoda arjen elämyksiä iäkkäille yksinäisille. Naisklubista koulutukseen osallistuivat **Seija Lähdemäki, Pirkko Koskiahde ja Soilikki Suoranta.**

"Meille oli luontevaa toteuttaa toiminnassamme Naisliiton vuoden teemaa Vapaaehtoistoimintaa oikeuden mukaisuuden hengessä, koska koko klubimme toiminta perustuu vahvasti vapaaehtoistyölle", Seija Lähdemäki, puheenjohtaja, kertoo.

Ensimmäinen Ystäväpiirin tapaaminen oli maaliskuus-

sa, jolloin tehtiin osallistujien toiveiden mukainen runko-ohjelma ja luotiin yhteiset pelisäännöt. Tavoitteena oli kokea iloa, elämyksiä ja ystävyyttä. Päätimme kierrättää lankaa, johon solmimme omat kuuluisemme.

Tusinan tapaamisen jälkeen koossa oli vahva ystävyyden verkko, jossa iloa ja naurua riitti. Muistelimme lapsuuden leikkejä, eri juhlien viettotapoja ja monia muistoja. Osallistujat toivat mukanaan heille tärkeitä esineitä ja kertoivat niihin liittyviä muistoja. Mietitimme ryhmissä hyvinvointi-sanan merkitystä: mistä tiedämme, että voimme hyvin ja mitä voisimme tehdä hyvinvointimme hyväksi. Yhden ryhmätapaamisen aiheena oli ihon hoito, jolloin saimme asiantuntijan opastusta ikääntyvän ihon hoitoon, toisella kertaa kuulumme ajankohtaisia yhteiskunnallisia terveisiä Brysselistä ja Euroopan parlamentista, joissa Pirkko Koskiahde oli vierailut.

Myös taide eri muodoissaan on kiinnostanut ystäväpiiriläisiä. Olemme pohtineet maalaustaitteen muutosta taiteen kulta-ajasta nykytaiteeseen ja tutustuneet Pohjanmaan Museon hienoihin taidearteisiin. Musiikkia olemme arvioineet iskelmistä klassisiin teoksiin saakka. Kerran järjestimme jopa "levyraadin", jonka parhaimmaksi esitykseksi arvosteltiin Karita Mattilan tulkinta Myrskyluodon Maijasta. Jokainen löysi itsestään runoilijan, kun kirjasimme paperille omaksi valitun kiven tuntoja. Teatteritaiteeseenkin olemme tutustuneet Vaasan Kaupunginteatterissa, jossa seurasimme Vaahteramäen Eemelin vauhdikasta menoa.

"Uskon, että me vapaaehtoistyöntekijät toimme elämyksiä ikääntyneiden arkeen ja toivomme, että Ystäväpiirin toiminta jatkuu omatoimisesti", Seija Lähdemäki kertoo. "Ystäväpiiri antoi meille paljon mielihyvää". ●

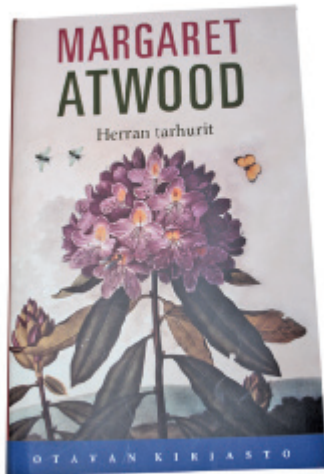
Margaret Atwood
HERRAN TARHURIT
suom. Kristiina Drews
Otava 2010

Herran tarhurit, alkuperäiseltä nimeltään *The Year of The Flood*, on karmaisevaa luettavaa. Vaikka kyseessä on fantasiaromaani, tarina liipaisee pelottavan läheltä nykyajan todellisuutta. Maailma on autioitunut Vedettömän tulvan seurauksena. Jäljelle on jäänyt kourallinen ihmisiä, jotka sisukkaasti jatkavat keskeytynyttä arkeaan. Elämä on vaivalloista, lähes mahdotonta. Syötäväksi kelpaa kaikki eteen sattuva: katastrofista eloon jääneet, vaeltelevat eläimet ja kuivahtaneet kasvit.

Päähenkilöt Jimmy, Ren ja Toby muistelevat entisiä vaiheitaan kuin ainakin lopun edellä kaipaimetta kuitenkaan mennyttä. Tuhotut kaupungit ja villiruohoja pursuavat maisemat ovat nyt heidän elinympäristöään. Taustalla soi ympäristöä suojelevan uskonlahkomaisen järjestön, Herran tarhureiden, kohtalonomainen virrenveisuus. Molemmat naiset, Ren ja Toby, ovat kuuluneet näihin toisinaajattelijoihin. Jimmy on Atwoodia lukeneelle tuttu romaanista *Oryx ja Crake*.

Kirjalla on ekologinen sanoma: ihmiskunta on elintavoiltaan tuhonnut ympäristönsä. Lukiessa nousevat eteen ilmestyskirjan kauhukuvat. Tapahdumien vaiheita kommentoivat oudonnimiset, yliluonnolliset olennot. Osa symboliikasta ja viittauksista jäi ymmärtämättä.

Tarinan loppupuolella ilmestyy vielä rikollisjoukko uhkaamaan kituliaan elämän jatkumista. Loppu jäi ainakin minulle avoimeksi. Tuntui, että valoa olisi sittenkin näkyvässä ja että luonto vielä antaisi anteeksi sitä vastaan rikkoneille. Pahuus

ei kuolisi maailmasta, mutta ei hyvyyskään. Tässä kirjassa riittää lukijalle sulattelemissa pitkä. Feministinä tunnettu kirjailija Margaret Atwood onkin persoonallisine kannanottoineen aikamme herättelijöitä.

Kristiina Drews on saanut kiitosta luonteavasta suomenoksestaan.

Herran tarhureista tulee etsimättä mieleen meillä jo unhoon joutunut Mary Shelley'n klassikko Viimeinen ihminen. Tässä romantiikan ajan englantilaisessa romaanissa osa ihmiskunnasta on tuhoutunut ruton seurauksena. Jäljelle on jäänyt pieni joukko kirjailijan läheisten näköisiksi kuvattuja ihmisiä. Kerronnan edetessä henkilöt kuolevat ja jäljelle jää vain ihanteellinen ja taiteellisesti lahjakas nuorehko mies. Tapahtumat sijoittuvat 2000-luvun alkuun. Aikansa uskomusten mukaan ihmiskuntaa olisi tuolloin uhannut tuho. Liekö pelkkä sattuma, että tuhosta kertova Atwoodin romaani osuu samaan ajankohtaan.

Myös Shelley'n romaanista tunnistaa ilmestyskirjan kuvat. Tosin loppu on lohdullinen, toiveena parempi, uusi ihmiskunta. Tällainen uudelleensyntymiseen perustuva tulevaisuus-

kirjaviisaat

denkua ei miellyttänyt ajan englantilaisia, ja sitä pidettiin jumalanpilkkana. Ylipäätään ei ollut sopivaa, että naiskirjailija käsiteli näin vakavaa aihetta. Suomeksi on vasta nyt käännetty Mary Shelley'n äidin, Mary Wollstonecraftin, kuuluisan naisasianaisen, pääteos Naisten oikeuksien puolustus, 1800-luvun kynnykseltä.

Näitä lahjakkaita naiskirjailijoita yhdistää yli kahden vuosisadan mittainen huoli ihmiskunnasta. Taustalta löytää paitsi heidän omia elämäkokemuksiaan myös herkeämätöntä kiinnostusta laajempiin aiheisiin, hankaliin ja pelottaviinkin. Helpompaa olisi pitäytyä omiin tuttuihin ympyröihinsä ja antaa maailman kulkea kulkuaan sen enempää asioita miettimättä.

Satu Postpischl

Anu Lahtinen, Sini Ojala & Kirsi Vainio-Korhonen
NAISTEN KAUPUNKI –
TURKULAISTEN NAISTEN HISTORIAA
Bookwell, 2010

Turun kulttuurivuoden kestäväntä antia saattaa olla naishistorioitsijoiden teos Naisten kaupunki, joka seuraa vuosisatojen ajan turkulaisten tyttöjen ja naisten elämää kulttuuripääkaupungin turuilla ja toreilla.

Kirja on tiivis tietopaketti, jonka keskiössä ovat samalla

kirjaviisaat

paikkakunnalla, siis Turussa, eläneet tytöt ja naiset. Naisten elämää koskevat kuvaukset on jaettu kolmeen suureen ajalliseen ryhmään: Turun naisten historia 1300–1600, Turun tytöt ja naiset 1600–1917 ja lopuksi Itsenäisyyden ajan Turun itse-näistyvät naiset.

Turun historian naisten joukkoon on saatu aivan uusia naiskuvia aiemmin niin tutuksi tulleiden Turun linnan kolmen Katariinan ja Valpuri Innamaan lisäksi. Kaikki nämä uudet tuttavuudet ovat löytyneet oikeudenkäyntipöytäkirjoista, joihin he ovat tulleet ikuistetuiksi joko mehevien riitajuttujen tai suurten maakauppojen ansiosta.

Kirja tarkastelee aikakausia ja elämisen muotoja tuolloin eläneiden naisten lähtökohdista niin hyvin kuin se näin jälkikäteen arvioiden on mahdollista. Tutkijat ovat onnistuneet löytämään mielenkiintoisia esimerkkejä vähäisestä keskiajan naisista koskevasta kirjallisesta aineistosta.

Kirjan tekijät ovat nostaneet esiin myös naisryhmiä, joista yleensä ei puhuta, kuten irtolaiset, rikolliset ja sataman naiset. Naiset saivat 1700-luvulla tuomioita erityisesti seksuaalirikoksista, ja vuosisadan alkupuolella kaksi naista sai lapsenmurhasta jopa kuolemantuomion. Satamissa työskentelevät satamatyöläiset ja laivatytytöt ovat saaneet ihan oman lukunsa. Vaikka kyseessä on marginaalinen naisjoukko, he ovat satamakaupungissa olleet oma ilmiönsä.

Tyttöjen opinsaannin historia on mielenkiintoinen kertomus. Vuosisatojen ajan tyttöjen ainoa opinahjo oli koti. Jos se

oli valistunut, niin tytöillekin opetettiin muuta kuin kodin-hoidossa tarvittavia taitoja. 1700-luvun lopulla Turussa toimi jo koulunomaisia laitoksia, joissa käden taitojen lisäksi oli mahdollista oppia lukemista, laskentaa, kirjoitusta ja jopa hitunen historiaa ja maantietoa. Tosin tällaisen opetuksen saivat vain varakkaimpien ja näistäkin vain valistuneimpien perheiden tyttäret.

Oppivelvollisuusajasta eteenpäin kirjassa on seikka-peräinen selvitys, miten tyttöjen koulunkäynnin edellytykset vähitellen paranivat. Kun Turun yliopisto aloitti 1920-luvulla, oli ensimmäisten vuosikurssien opiskelijoista noin 70 prosenttia turkulaisia ja moni turkulainen tyttökin pääsi yliopisto-opintoihin kotipaikkakunnalla.

Kirjan luettavuutta ja mielenkiintoa lisää kekseliäs taitto. Kuuluisia turkulaisia vaikuttajajaisia esitellään pitkin kirjaa tietolaatikoissa, jotka erottuvat omina aukeaminaan. Ensimmäisenä esitellään keskiaikaisen balladin Annikka, Turusen tyttö ja viimeisinä kolme Turun yliopiston ensimmäistä naisprofessoria. Tähän väliin mahtuu melkoinen joukko mielenkiintoisia naisia. Lukijan iloksi kirjan takasivuilta löytyy tietolaatikoita ja myös kattava kirjallisuusluettelo.

Maijaliisa Kaistila

Ljudmila Ulitskaja
suom. Arja Pikkupeura
NAISTEN VALHEET
Siltala 2011

Venäläinen kirjailija Ljudmila Ulitskaja on syntynyt vuonna 1943 ja opiskellut biologiaa ja genetiikkaa Moskovan yliopistossa. Kirjailijaksi hän siirtyi päätoimisesti vasta vuoden

1990 vaiheilla. Tunnetuin tuon ajan teos lienee pienoisoromaani Sonetshka. Myöhemmät laajemmat teokset Kazus Kuktokogo ja Daniel Shtein ovat tuoneet hänelle sekä kansallisia että kansainvälisiä kirjallisuuspalkintoja. Ulitskajan kirjoja on toistaiseksi käännetty 25 eri kielelle.

Suomen kielellä on ollut mahdollista lukea tätä ennen vain lyhyt kertomus Buharan tytär (antologiassa Puhu Maria) ja pieni romaani Iloiset hautajaiset sekä nyt tänä vuonna ilmestynyt novellikokoelma Naisten valheet. Ulitskajan omien sanojen mukaan kirja on ”pieni valehtelemisen ongelmia käsittelevä kaunokirjallinen tutkielma”, jossa ”valhe esiintyy kaikkein pienimmässä ja harmittomimmassa muodossaan: elämää kaunistavana valheena”.

Kuusi novellia käsittävä kirja nivoutuu romaaniksi päähenkilönsä Zhenjan kautta. Joka novellissa esiintyy auttavainen ja empaattinen Zhenja, joka tapaa ja kuuntelee eri-ikäisiä naisia, jotka kertovat tarinaansa ja valehtelevat kuka mitäkin. Zhenja uskoo heitä, kunnes totuus paljastuu useimmiten jonkun kolmannen henkilön kertomana. Nuori tytönhupakko

kertoo olevansa sukulaistyön taiteilija-isän rakastajatar, prostituoidut ja stripparit toistavat vuoronperään yhtä ja samaa tarinaa onnettomasta ja väkivaltaisesta lapsuudesta, vanha kirjallisuuden opettaja esittää opiskelijalle mestarien runoja ominaan ja kertoo ystävydestään maailmankuulujen kirjailijoiden kanssa... Naiset eivät juuri hyödy sepittämistään tarinoista, he vain kaunistelelevat ja värittävät arkista elämäänsä – ja pahimmillaan aiheuttavat muille pientä mieliharmia.

Kuuden novellin luoman kautta lukija saa tietoja myös Zhenjan elämästä. Hänellä on kaksi poikaa ja kaksi aviomiestä, joista kummastakin hän eroaa, mutta menee uudelleen yhteen toisen kanssa. Hän varttuu, kehittyä ja luo uraansa. Hän hylkää akateemisen tutkimuksen ja tieteen ja siirtyy television dokumentti- ja opetusohjelmien käsikirjoittajaksi (aivan kuin Ljudmila Ulitskaja aikanaan!)

Uranvaihto ja uudet työt sujuvat lupaavasti, kunnes Zhenja viimeisessä novellissa Elämäntaito joutuu kauhistuttavaan onnettomuuteen. Liikuntakyvyttömänä ja täysin muiden hoivattavana hän toivoo toipuvansa edes sen verran että kykenisi päättämään päivänsä heittäytymällä alas parvekkeelta. Mutta hän kokeekin ihmeperannuksen: selviää hengissä kutakuinkin tervehtyneenä ja alkaa touhuta entiseen tapaansa. Jäin itse miettimään, olikohan tässä se viimeinen ja kaunis valhe, jonka kirjailija on halunnut kertoa lohdutuksena lukijalle...

Eila Salminen

Märta Tikkanen
EMMA JA UNO - RAKKAUTTA TOTTA KAI
suom. Liisa Ryömä
Tammi 2010

Kun käänsin viimeisen sivun Märta Tikkanen uusimmasta, Emman ja Unon rakkaustarinan kertovasta romaanista, ajattelin lämmöllä niitä naisasianaisia, jotka vuosikymmenestä toiseen olivat jaksaneet puhua avioliitossa olevien naisten oikeuksista. Sillä niin epäoikeudenmukaisesti – suorastaan kohtuuttomasti – Uno kohteli vaimoan Emmaa. Meni naimisiin 19-vuotiaan kartanontyttären kanssa ahneuden kiilto silmissään. Teetti tällä kuusi lasta, tuhiasi tämän äidin perinnön, pakoili sitten vuosikymmenet elatusvelvollisuuksiaan ja valitti kaiken aikaa. Ensin tultuaan mielestään ympäristönsä väärin kohtelemaksi, myöhemmin huonoa terveyttään. Ja oli kuitenkin valistunut mies, kansansivistystyön uranuurtaja ja modernin maailmankuvan edistäjä. Demokraattiset ajatukset joutuvat kuitenkin romukoppaan, kun kysymyksessä olivat vaimon, Emman oikeudet. Onneksi Emmalla oli paitsi hyvä terveys kosolti käytännön järkeä. Vaikka hän rakasti Unoa koko elämänsä ajan, hän erosi

tästä vuonna 1913. Vain näin saattoi isänsä kuoltua päättää omasta omaisuudestaan ja huolehtia lapsista. Tuolloin – sata vuotta sitten – naimisissa oleva nainen oli miehensä edustuksen alainen; mies hallitsi niin vaimonsa omaisuutta kuin ajatuksiakin. Vasta vuonna 1930, jolloin saatiin uusi avioliittolaki, nainen vapautui miehensä holhouksesta. Pian sen jälkeen eli vuonna 1936 Uno kuoli, Emma 26 vuotta myöhemmin.

Vaikka kirjailijan myötätunto on Emman, isoäidin puolella, kirjasta välittyy suuri ymmärrys myös isoisää, Uno Stadiusta kohtaan. Kirjailija kertoo halunneensa löytää jonkin dokumentin – kirjeen, muistiinpanon, kirjoituksen – joka kertoisi Unon tunteista vaimoan kohtaan. Mutta vaikka hän kuukauden toisensa jälkeen eli ”Emman ja Unon ihon alla. Unon iskevät sanankäänteet huulillaan ja silmiensä edessä hänen kaunis käsialansa kirjeiden kellastuneilla sivuilla”, lämpimiä tunteita ei löytynyt. Intiimein aineisto puuttui. Eikä Märta Tikkanen, tyttären tytär, lähtenyt sepittämään aukkoja, vaan antaa lukijalleen tulkinnan vapauden.

Perhetragedian ohella Emma ja Uno on hienoa ajankuvaa Suomesta ja vähän Ruotsistaikin 1800-luvun loppuvuosista lähes nykypäivään. Eli aikaan, jolloin kirjailija – leskeksi jäätyään – muuttaa töölöläiseen asuntoon, jossa on asunut hänen isoäitinsä, Emma. Nukkuu samassa makuuhuoneessa 24 vuotta, kunnes – kerättyään aineiston sukuromaaniin muuttaa pois. Isovanhempien tarina oli eletty.

Maija Kauppinen

Marjatta Väänästä kunniapuheenjohtaja

Naisjärjestöjen Keskusliitto on kutsunut kunniapuheenjohtajakseen vuosina 1972–81 puheenjohtajanaan toimineen ministeri **Marjatta Väänänen**. Kiitospuheessaan kulttuuri-, opetus- ja sosiaali- ja terveysministerinä toiminut Marjatta Väänänen muisteli naisen asemaa suomalaisen politiikan kentällä ja totesi, ettei naisia kelpuutettu 1960-luvulla korkeisiin virkoihin. Hän olikin laatimassa tuolloin mustaa listaa kunnista, joissa ei ollut naisia kunnanvaltuustossa. Nykyään naisten edustus politiikassa on hänen mielestään hyvällä tasolla. – MK. Kuva: Jatta Bucht.

Tunnustuspalkinto keksijänaiselle

Opetusneuvos Hilja Vilkemaan stipendisäätiön tunnustuspalkinnon on saanut keksijä, eri-

Imbi Pajulle Concord-palkinto

Toimittaja-kirjailija-elokuvaohjaaja **Imbi Paju** on monelle naisliittolaiselle tuttu. Hän on ollut puhumassa Hämeenlinnassa, Torniossa, Helsingissä (kuva) ja nyt viimeksi maaliskuussa Lahdessa, jossa hänen aiheenaan oli Viron historian kipukohdat: itsenäisyyden menetys, kyyditykset ja KGB:n

pelko. Esitelmää seurasi vilkas keskustelu, jossa sivuttiin myös suomalaisten ja Suomen karjalaisten sodan aikaisia kokemuksia. Eli muisteltiin menneisyyttä, mikä on Imbin mukaan osoitus vahvuudesta.

Toukokuussa Imbi Paju sai työstään eri yhteiskuntaryhmien yhteisymmärryksen edistämiseksi virolaissaatiö Open Estonia Fondilta **Concord-palkinnon**. Onnittelut, Imbi! – MK.

koissairaanhoitaja-kättilö **Eija Pessinen**. Palkinto on suuruudeltaan 950 euroa, ja se luovutettiin Eijalle Sederholmin talossa maaliskuussa.

Eija Pessinen on vuoden 2009 Euroopan keksijänainen. Tämän kahden vuoden välein jaettavan tunnustuspalkinnon Euroopan naiskeksijäverkosto EUWIIN myönsi Eijalle hänen relaxbirth-keksinnöstään. Kyseessä on synnytystä helpottava laite, ns. ergonominen synnytystuki, joka antaa synnyttävälle naiselle mahdollisuuden säätää synnytyksen eri vaiheissa itselleen paras asento.

Relaxbirthia on kokeiltu ja tutkittu useissa suomalaisissa sairaaloissa. Noin sadassa tuen avulla tapahtuneessa synnytyksessä ei ole kertaakaan tarvinnut turvautua keisarinleikkaukseen. Keksinnölle ovat avautumassa myös kansainväliset markkinat. – MLJ.

Raijan tilalle Maijaliisa

Kunniapuheenjohtajamme **Raija Virtasen** ansiokas, vuosikymmenten työ Suomen Kukkarahaston valtuustossa päättyi toukokuussa. Hänen tilalleen valittiin Helsingin Osaston jäsen **Maijaliisa Kaistila**. ”Hyvä valinta”, totesi kokousväki kuultuaan, että Maijaliisan harrastuksiin kuuluu naisasian lisäksi latina, keskiaika ja keskiaikaiset kirkot. – MK.

Naisliitto kiinnostaa aktiiveja naisia

Naisliiton **Helsingin Osasto** kutsui perinteiseen tapaan uudet jäsenensä Aurorankadulle helmikuussa. Kutsua noudatti kymmenen naista. Osa heistä oli juuri eläköityneitä, osa eläkeiän kynnyksellä ja muutama vielä aktiivissa työelämässä. Eli naisia parhaassa iässä: kiinnostuneita naisasiasta, yhteisistä keskusteluhetkistä, Naisliiton laadukkaasta kirja- ja kulttuuritarjonnasta ja vapaaehtoistyöstä. Kahdelle heistä – Oulusta muuttaneelle **Airi Virkkuselle** ja Lahdesta tulleelle **Elina Alatalolle** – Naisliiton toiminta oli jo tuttua. Ja niin mieluista, että he Helsinkiin muutettuaan halusivat pysyä liiton jäseninä. – MK.

Elämän tähtihetkiä postimerkeissä

Anna-lehden sarjakuvatyöt **Maisa** ja **Kaarina** tähdittävät kuuden postimerkin vihkoa, jonka **Tiina Paju** ja **Sari Luhtanen** ovat suunnitelleet Naisjärjestöjen Keskusliiton satavuotisuuden kunniaksi. Naisen elämän tähtihetkien lisäksi vihkoa koristaa 30 vaa-

Naisliitolle uusi sihteeri

Suomen Naisliittoa ja sen Helsingin Osastoa erinomaisesti sihteerinä palvellut **Rauni Auvinen** jättää meidät elokuussa. Uudeksi sihteeriksi on valittu yo-merkonomi, fil yo. **Kukka Lehmusvirta (vas.)**.

Kukka on oiva valinta, sillä Suomen Naisyhdistyksen sihteerinä hän tuntee naisasiakentän hyvin. Myös monelle naisliittolaiselle Kukka on jo tuttu, sillä hän on osallistunut MC-seminaareihimme ja oli mukana Osaston toukokuuisella Tuusulan retkellä. – MK.

leanpunaista puhekuplatarraa, joissa on lyhyitä iskulauseita

tyyliin Olet täydellinen! ja Njuta badet!. – MK.

Rohkea rouva Siipi

”Miksi Keskon hallituksessa on vain yksi nainen mutta kuusi miestä. Luulisin, että K-kauppiasnaistista löytyisi sopiva hallitusnainen. Kesko näyttää edelleen elävän sovinismin ilmapiiressä.”

”Miksi UPM:n yhdeksänhenkiseen hallitukseen on ehdolla vain kaksi naista? Ellei kukaan herrahissin miehistä luovuta paikkaansa naiselle, UPM huolehtii heikosti tasa-arvosta.” Kysymykset esitti tänä keväänä pörssiyhtiöiden vuosikokousten tunnetuin nainen, rouva **Ritva Siipi**. Eikä ensimmäistä kertaa, sillä jo 30 vuotta hän on nostonut kokouksissa kätensä ja puheenvuoron saatuaan kysynyt, miksi naiset puuttuvat yrityksen hallituksesta ja johtoryhmästä. Vastaukset, mikäli on ylipäänsä vaivauduttu vastaamaan, olivat alkuvuosina ympäröyviä, ja miesedustajien huutelut suorastaan hävyttömiä. Nyt huuteluja ei juuri kuulu, ja Ritva Siivelle vastataankin. Sitkeys on myös kantanut hedelmää. Esimerkiksi Sanomien hallituksen kymmenestä jäsenestä on nyt viisi eli puolet naisia.

Vaativuudessaan Ritva Siipi ei ole yksin, sillä EU:n komissio haluaa yritysten johtoon pukumiesten rinnalle nykyistä kirjavampaa väkeä, siis myös naisia. Se lisäisi kilpailukykyä. Ellei tätä tapahdu, edessä voivat olla nais- ja ulkomaalaiskiintiöt. Eli Ritva Siiven sanoin: ”Olen aiemmin ollut kiintiöjärjestelmää vastaan, mutta siirtynyt kannattamaan sitä. Esimerkiksi Kesko ja UPM rohkaisevat siihen siirtymistä.” – MK.

Minnan päivät Oulussa

Oulun naisliittolaiset viettivät **Minnan päiviä** Oulussa ravintola Rauhalassa. Ohjelma käsitteli Minnan nuoruuden aikoja ja perustui Minna Cantihin kirjekokoelmaan ja Kirsti Mäkisen kirjaan Minna Cantihista. Ohjelman oli ohjannut **Kristiina Haukkamaa**, ja tarinaa Minnasta kuljettivat **Virve Vikamaa** (vas.), **Sisko Kuikka**, **Eeva-Kaarina Sarastamo**, **Kristiina Haukkamaa** ja **Eeva Holma**. Tilaisuudessa kuultiin myös Naisten Pankin esitys vierailusta kehityskohteessa.

Minnan päivistä aiotaan tehdä perinne Oulussa. – KO.

SUOMALAINEN NAISLIITTO

Hallitus

Maija Kauppinen, puheenjohtaja
Arvi Kariston katu 15 as. 12
13100 Hämeenlinna

Liisa Temisevä, varapuheenjohtaja
Eräpolku 5
41470 Rutalahti

Marja-Riitta Tervahauta,
rahastonhoitaja
Kulleronkatu 1 A 9, 95430 Tornio

Marja-Leena Jaakkola
Kauppalantie 17 A 1, 00320 Helsinki

Kirsti Ojala
Hannulantie 3, 90230 Oulu

Pirkko Riipinen
Kirkkopuistikko 17-19 E 101
65100 Vaasa

Ritva Santavuori
Viherlaaksonranta 10 F 84
02710 Espoo

Airi Virkkunen, Iniöntie 4 A 9
90100 Oulu

Raija Virtanen, kunniapuheenjohtaja
Kivimäentie 12
01620 Vantaa

Osastojen puheenjohtajat

Alatornio
Marja-Riitta Tervahauta
Kulleronkatu 1 A 9, 95430 Tornio

Helsinki
Leena Krohn
Itämerenkatu 12 F 126
00180 Helsinki

Hämeenlinna
Heli Eskolin
Porttiniementie 13
13210 Hämeenlinna

Jyväskylä
Liisa Kuusela
Tellervonkatu 21 A 11
40200 Jyväskylä

Lahti
Eila Saarinen
Pihtikatu 14 B 39, 15500 Lahti

Oulu
Tiina Tervaskanto-Mäentausta
Sauvatie 11, 90230 Oulu

Vaasa
Seija Lähdemäki
Rantakatu 11 A 7, 65100 Vaasa

Tornion kaupungin tervehdys

*Hyvät Suomalaisen Naisliiton
kokousedustajat ja Minna
Canth -seminaarin osanottajat!*

Ruotsin lumikuningas Kustaa II Adolf perusti 12.5.1621 Tornion kaupungin, joka oli tuolloin hyvin vilkas kauppa- ja markkinakaupunki Pohjois-Kalotilla. 1700-luvulla kaupunki tuli tunnetuksi keskeisessä Euroopassa monien tiedemiesten tutkimusretkistä pohjan perukoilla, merkittävimpana ranskalaisen Maupertuis'n retkikunnan matka maapallon muodon määrittämiseksi vuosina 1736-37.

Tornion kaupungin sijainti on kautta aikojen ollut sen vahvuus. Oli kysymys sodan tai rauhan ajasta, Tornio on ollut erilaisten kauttakulkujen ja yhteenottojen tapahtumapaikkana. Olemme tunnustaneet olevamme porttina pohjoiseen ja siltana länteen historiamme kuluessa.

Merkittävimmat muutokset nykyisen Tornion historiaan sattuivat 1960–70-lukujen vaihteeseen, sillä tuolloin sai alkunsa Outokummun ferrokromitehdas ja kolmen kunnan – Alatornion, Karungin ja Tornion – kuntaliitos astui voimaan 1.1.1973. Näillä molemmilla tapahtumilla on ollut kauaskantoinen vaikutus kaupunkimme kehittymiselle.

Elämme tänään voimakkaasti teollistuneessa kaupungissa, jossa maaseudulla on vahva ja keskeinen merkitys kaupungin tasapainoisessa kehittämisessä. Tornio on Lapin maakunnan suurin maidontuottaja, ja meillä on maailman toiseksi suurin ruostumattoman teräksen tuotantoyksikkö Tornio Works. Matkailun osalta haemme koko ajan uusia tuotteita, sillä onhan meillä Haaparannan lisäksi hieno meren saaristo ja yhteinen rakentamaton rajajoki, jossa keskeisimpiä valtteja ovat Kukkolanoski ja Matkakoski.

Tornio ja Haaparanta rakentavat parhaillaan yhteistä kaupunkikeskustaa rajan yli siten,

että valtakunnan raja jakaa symmetrisesti yhteisen rajakanavan, -torin, -kaaren ja -puiston, jotka fyysisesti tarjoavat ihmisille yhteisen kohtaamispaikan. Tarkoitus on rakentaa myös yhteinen toimistohotelli, joka sijaitsee kahta puolen rajaa ja jonne sijoittuu elinkeinoelämän ja yritystoiminnan palveluja.

Uskon, että yhteistyössä Haaparannan kanssa voimme luoda sellaista ainutlaatuista vetovoimaisuutta ja palvelutarjontaa, jota ei löydy muualta Suomesta – eikä välttämättä koko EU:n alueelta. Suuri vahvuutemme on myös rajaseudun omaleimainen kulttuuri, joka on siirtynyt sukupolvelta toiselle ja vahvistanut identiteettiämme. Yksilöllisenä esimerkkinä voin mainita vilkkaana jatkuvan poikainnin, joka takaa kulkutien kulttuurimme sekoittumiseen.

Tornion kaupungin puolesta minulla on ilo toivottaa teidät lämpimästi tervetulleiksi Perämerenkaaren rajattomien mahdollisuuksien kansainväliseen kaksoiskaupunkiimme. Viihtykää ja nautikaa olostanne maailman rauhallisimmalla rajalla hyvien ystävien seurassa.

*Raimo Ronkainen
kaupunginjohtaja*

**Jo yli 70 vuoden ajan
kaksoiskaupungin tärkein
majoitus- kokous- ja
virkistätymispaikka.**

TORNIO CITY HOTEL
KAUPUNGINHOTELLI

**Itäranta 4, 95400 Tornio
Tel +358 400 105 800**

TERVETULOA TORNIOON 1.10.–2.10.2011

Suomalaisen Naisliiton Minna Canth -seminaariin ja syyskokoukseen

KYMPIN NAISET TORNIONLAAKSOSSA JA MAAILMALLA

Minna Canth -seminaari Aineen taidemuseon auditoriossa, Torikatu 2

OHJELMA 1.10.

- Klo 12.30 **Ilmoittautuminen**
- Klo 13.00 **Avaus**
Puheenjohtaja Marja-Riitta Tervahauta, Suomalaisen Naisliiton Alatornion osasto
- Klo 13.10 **Pohjoisia naisia – toiminnan vapaus ja rajat**
Tohtoritutkija Pälvi Rantala, Lapin yliopisto
- Klo 13.40 **Valtakunnan rajan tuomat haasteet**
General direktör Christina Lugnet, Tillväxtverket
- Klo 14.10 **Kahvitauko**
- Klo 14.50 **Peräpohjalainen lähtökohta kansainvälisyyteen**
Suurlähtetilas Anna-Maija Korpi
- Klo 15.20 **Näkökulmia potilaan oikeuksista**
Johtajaylilääkäri Aino-Liisa Oukka, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Klo 15.50 **Päätös**
Maija Kauppinen, Suomalaisen Naisliiton puheenjohtaja
- Klo 16.00 **Aina ajattelen jokea**
Tutustuminen oppaan johdolla Aineen taidemuseon kokoelmanäyttelyyn

OHJELMA 2.10.

Klo 10–12.00 **Syyskokous ja päätöskahvit Tornio Kaupunginhotellissa**

Osallistumismaksu seminaariin ja näyttelyyn on 10 €, mihin sisältyy tarjoilu: kahvi/tee ja juustopiirakka. Jäsenet ilmoittautuvat ja maksavat jäsenyhdistykselleen viimeistään 5.9.2011, viite 31451. Ei-jäsenet ilmoittautuvat 23.9.2011 mennessä joko sähköpostitse: anita.dunder@tornio.fi tai puh. 050 597 1338 ja maksavat tilaisuudessa. Majoitus varataan suoraan 13.9.2011 mennessä Tornion Kaupunginhotellista, puh. 0400 105800 tai sähköpostitse info@tch.fi. Varauksen yhteydessä mainittava, että se kuuluu Suomalaisen Naisliiton kiintiöön. Kahden hengen huone maksaa 87 €/vrk, yhden hengen huone 75 €/vrk.